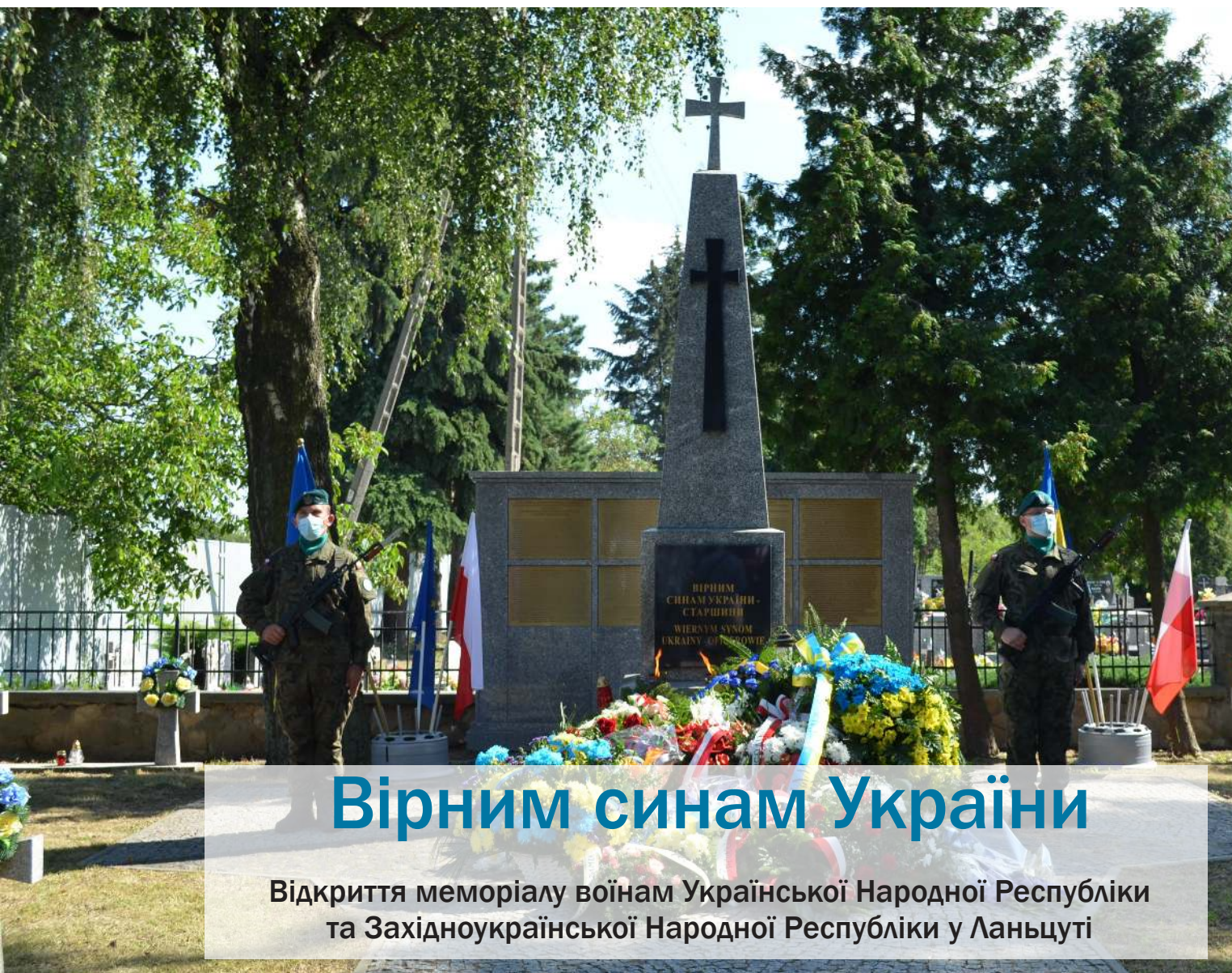

Наше Слово

PIK LXV № 35 (3290) WARSZAWA, 30 SERPNIA 2020 ROKU
CІНА – зл. 4,00 zł (VAT = 8%) – CENA NUMER INDEKSU 366609

УКРАЇНСЬКИЙ ТИЖНЕВИК TYGODNIK UKRAINSKI UKRAINIAN WEEKLY
Інтернет-версія газети www.nasze-slowo.pl ISSN 0027-8254

Вірним синам України

Відкриття меморіалу воїнам Української Народної Республіки та Західноукраїнської Народної Республіки у Ланьцуті

«Єдиною боротьбою, впертою і безкомпромісною, ми показали світові, що Україна є, що її народ живе й бореться за своє право, за свободу і державну незалежність».

Симон Петлюра, головний отаман Армії УНР (з меморіальної дошки у Ланьцуті)

Праворуч від входу на невелику огорожену площу кладовища знаходиться нова табличка із написом трьома мовами, яка повідомляє, що це — «місце поховання воїнів польського війська (1939)». Але це лише частина більшої кількості контекстів, бо поруч, з іншого боку, розташована дуже схожа табличка — з синьо-жовтою стрічкою та повідомленням про поховання українських військових (1918-1921).

Це тут гарячого літнього дня, 21 серпня 2020 року, на комунальному цвинтарі в Ланьцуті (Підкарпатське воєводство) за участі численних високоповажних гостей відбулося урочисте відкриття відновленого українського військового кладовища воїнів УНР та ЗУНР, які загинули в місцевому таборі інтернування у 1918-1921 роках. Поховання з козацькими хрестами та намальованими на них зображеннями тризуба, відновлений пам'ятник «Вірним синам України», а також меморіальна таблиця Симонові Петлюрі знаходяться тут поруч із польськими військовими похованнями часів вересневих боїв початку II Світової війни, двома меморіальними дошками, присвяченими жертвам обох світових воєн, та, зрештою, таблицею Юзефові Пілсудському.

Військове кладовище у Ланьцуті — це одне з місць, де переплітаються різні національні символи та різні пам'яті. І хоча Петлюра і Пілсудський не знаходяться на кладовищі безпосередньо поруч, сучасні політики, дипломати та діячі сьогодні опиняються тут пліч-о-пліч і розгортають нову карту польсько-української пам'яті та взаємної пошани — у 100-ту річницю спільної перемоги над Віслюю.

Табір інтернування

Під час I Світової війни у Ланьцуті діяв австрійський табір, який у 1918 році перейняло військове відомство відродженої Польщі. Вже тоді там перебували полонені Української галицької армії та інтерновані з Галичини. Після підписання польсько-української декларації про спільні військові дії навесні 1920 року табір перейменували на Збірну станицю українських військ. Симон Петлюра вислав до Ланьцута полковника (майбутнього генерала) Марка Безручка та підполковника Всеволода Змієнка, які створили 6-ту Січову дивізію, названу так з огляду на козацьке минуле командирів, а також родовід воїнів з Українських січових стрільців та Української галицької армії. Саме звідси пішла славнозвісна дивізія, яка під командуванням Безручка боронила Замостя від більшовиків.

У різний час з 1918 по 1921 роки мешканців табору перевезли до Вадовиць або Стшалкова. У ньому перебували від 2 до 10 тисяч українців, здебільшого — із Західної України, але також, наприклад, частини 5-ї Херсонської дивізії.

Після польського перемир'я з більшовиками вже у листопаді 1920 року станиця стала табором інтернованих вояків Армії УНР, у якому опинилось близько 3 тисяч із 30 усіх інтернованих українських військових. Попри несприятливі побутові умови (бідне харчування, відсутність електрики, непорозуміння з комендатурою табору) та часті хвороби, зокрема епідемії тифу, дизентерії та холери, у таборі проводилася культурна та освітня діяльність на дуже високому інтелектуальному і творчому рівні. Діяв Український національний університет, на чотирьох факультетах якого, очолених професорами довоєнних академій та університетів, навчалися понад 500 слухачів. Видавалася газета «Дуля долі» та декілька часописів. Освітньою роботою займалася також Спільна юнацька школа, гімназія та дитячий садок. Працювали драматичні гуртки та відомий хор сотника Дмитра Котка, у якому співали здебільшого члени згаданої херсонської дивізії.

Через напружену атмосферу серед українських воїнів після Ризького трактату та побоювання, що їх можуть відправити до Радянської України, підтримати військових у квітні 1921 року приїхав Симон Петлюра. Табір закрили у середині 1921 року, а інтернованих перевезли до таборів у Вадовицях та Стшалові.

Історія кладовища

Могили перших померлих знаходилися поблизу бараків. Утім, вже у 1919 році вдалося привести до ладу ділянку на комунальному кладовищі в Ланьцуті, де ховали здебільшого офіцерів. Хоча могили реєстрували у відповідних книгах, ці списки неповні, а після пізніших ексгумацій дуже важко встановити справжню кількість та прізвища усіх похованих на цьому кладовищі. На самому місці, де знаходиться меморіал, їх понад 550, проте з часом додаткові могили з'являлися на території всього кладовища. Слід згадати, що серед українців спочивають тут і кільканадцять польських військових, які працювали у таборі.

Ще перед перенесенням табору вдалося встановити перший пам'ятник із написом «Вірним синам України — старшини 1919-1920», орнаменти якого нагадували варіант гербу Івана Мазепи та містили козацьку символіку (на інших сторонах пам'ятника були зображені перехрещені рушниця та шабля, а також краєвид зі степовою дорогою, тополею та сільською хатою, типовою для Наддніпрянщини).

Коли петлюрівців у Ланьцуті вже не було, кладовищем опікувався місцевий аптекар, завдяки якому обеліск відремонтували у 1938 році. Після II Світової війни на цвинтарі додалися нові поховання, зокрема офіцера міліції та воїнів польського війська, а українські могили почали занепадати. У 1974 році був знищений головний обеліск, а на його місці поставили пам'ятник австрійському офіцеру.

Лише 1998 року, після зміни політичного устрою в Польщі, українська сторона (на той час — Об'єднання українців у Польщі) почала добиватися відновлення цього місця пам'яті. Через багато формальних перепон, а також відсутність сприяння тогочасної місцевої влади справа затягнулася — до остаточного відкриття минуло аж 22 роки.

Відкриття меморіалу

Захід розпочався національними гімнами України та Польщі у виконанні польського військового оркестру та панахидою, яку провели духовники трьох обрядів: греко-католицького, римо-католицького та православного. Серед запрошених гостей слово взяли посол України у Польщі Андрій Дешиця, віцеспікер Сейму Ришард Терлецький, голова управління у справах комбатантів та репресованих Ян Каспшик, очільник Українського інституту національної пам'яті Антон Дробович, голова синодального управління військового духовенства православної церкви України митрополит Іоан, підкарпатська віцеепископа Йоганна Савицька, членкиня управління цього воєводства Анна Гук, бургомістр міста Ланьцут Рафал Кумек та голова Об'єднання українців у Польщі Петро Тима. На заході були присутні також солдати Литовсько-польсько-української бригади, представники польських та українських скаутських організацій (гарцери та пластуни).

Ця подія змогла відбутися завдяки ефективній співпраці влади на різних рівнях та добрій волі сторін. А передусім — стійкій позиції Головної управи ОУП, яка звернула увагу посольства України на проблему занедбаних та забутих українських місць пам'яті у Польщі, до яких належало і кладовище в Ланьцуті. Не менш важливим були повне розуміння з боку посольства, зокрема його очільника Андрія Дешиці, та величкі зусилля дипломатів, які довели справу до успішного кінця. Безперечно, нічого не вдалося би також без прихильного ставлення місцевої влади Ланьцута, яку під час заходу репрезентував бургомістр разом із групою співпрацівників, зокрема й відповідальним за проведення події секретарем міста Ярославом Речком.

ПОДІЇ

Вірним сином України

▲ Представники польської влади на чолі з Ришардом Терлецьким

Продовження з 1 сторінки

Окрім цього, військове кладовище у Ланьцуті має ще своїх двох «тихих героїв», які не стояли у першому ряду повноважних гостей. Перший із них — доктор Олександр Колянчук із Перемишля, історик та видатний дослідник долі петлюрівців та української військової еміграції на території Польщі. Саме доктор Колянчук від імені ОУП починав перші переговори щодо відновлення місця спочинку воїнів у Ланьцуті, а також зібрав багато інформації на цю тему, встановив прізвища померлих (які викарбувані на дошці позаду обеліску). Пан Колянчук присвятив справі поховань петлюрівців більшу частину своєї професійної діяльності та віддав їй серце.

Другою людиною, завдяки якій вдалося повернути меморіал, є Ярослав Гемза — уповноважений у справах відновлення кладовища, експерт у сфері ікон та церковної архітектури, керівник відділення церковного мистецтва Музею-замку в Ланьцуті. Як представник місцевого середовища він зібрав та опрацював чимало інформації про українських воїнів, а також сприяв відновленню цвинтаря.

Без них, їхньої копійки праці, відданості та переконання, що місце пам'яті має велике значення як для польської, так і української сторони, ця подія навряд чи відбулася би, і ми навряд чи змогли би стільки дізнатися про табір та кладовище у Ланьцуті.

«Ми відновлюємо й утворюємо справедливість, горизонт якої — 100 років»

— Минулого тижня у польській столиці ми відзначали 100-ліття Варшавської битви, — сказав посол

України у Польщі Андрій Дешиця. — Але цей день є для нас не менш важливим. Бо, відновивши це кладовище, ми віддаємо сьогодні честь тим, хто боровся біля Замостя. Тут спочивають герої України та Польщі. Я переконаний, що, пам'ятаючи про них, ми будемо розвивати наші добросусідські відносини.

Антон Дробович та Андрій Дешиця

— У 1920 році Польща вела війну, яка допомогла утримати щойно здобуту незалежність, — взяв слово віцеспікер Сейму Ришард Терлецький. — Бойові дії посилювалися після підписання договору між Юзефом Пілсудським та Симоном Петлюрою, українці з поляками пішли відбивати Київ. Ця війна мала дати Україні незалежність у союзі з Польщею. Цього не

сталося — більшовики рушили на Захід, найважливіші бої відбувались у Центральній Польщі, зокрема під Варшавою, яку охороняла, серед інших, 6-та Січова дивізія Марка Безручка під Замостям. Польща не отримала відповідної підтримки Заходу, щоб добити комуністичного монстра. Українські воїни боролись пліч-о-пліч польських товаришів по зброї. Це — важлива подія в історії наших народів і держав. Українці допомогли нам виграти війну, а ми не змогли їх підтримати. Господи, май в опіці це місце та воїнів, які тут спочивають. Господи, май в опіці Польщу та Україну.

На людський вимір трагедії звернув увагу голова Інституту національної пам'яті України Антон Дробович.

— Це складне місце пам'яті, бо тут спочивають солдати, які не загинули в бою. Ці воїни лишилися у таборах. Уявіть собі, як їм було прикро помирати від хворіб, далеко від Батьківщини, усвідомлюючи, скільки вони зробили для Польщі і для Європи. Хотілося би більше згадувати про спільні перемоги, особливо зараз, коли Росія знову прагне захопити інші країни. Я кажу це, щоб підкреслити, що тут відбувається не просто гарна церемонія: ці люди зрадили би, якби побачили, що зараз є незалежні Польща та Україна, спільна Європа, що ми не забуваємо про них, хоча їхнє життя і могло закінчитись у зневірі. Я широ дякую кожному, хто прийшов сюди. Ми відновлюємо й утворюємо справедливість, горизонт якої — 100 років. У нас — України та Польщі — є багато важких спогадів, про які складно говорити. Але це — місце, де можна вшановувати пам'ять, і такі ініціативи варто поширювати по обидва боки кордону, — сказав голова УІНП.

Згодом митрополит Іоан відзначив за заслуги перед Помісною українською православною церквою та побожним народом тих, хто долучився до спорудження меморіалу: Орденом святого архистратига Михаїла II ступеня — посла Андрія Дешицю, Орденом святого рівноапостольного князя Володимира III ступеня — доктора Олександра Колянчука, бургомістра Рафала Кумека, секретаря Ярослава Речека, керівника відділення церковного мистецтва Музею-замку в Ланьцуті Ярослава Гемзу, голову Об'єднання українців у Польщі Петра Тиму та очільника Громадської ініціативи з догляду за могилами воїнів УНР у Варшаві Юрія Рейта. Відзнакою за жертвність і любов до України вшанували секретаря українського посольства Василя Йордана та радника-посланника Василя Зварича, а почесною грамотою — секретаря Віталія Білого. Від імені митрополита перемисько-варшавського Української греко-католицької церкви отець Богдан Степан подякував та вручив медалі ім. Кирила і Методія людям, які на місці допомагали відновлювати меморіал.

Згодом присутні поклали квіти до обеліску пам'яті українських воїнів та до меморіальної дошки Юзефа Пілсудського. А біля пам'ятної таблиці Симона Петлюри разом посадили два куці калини. ■

Кася КОМАР-МАЦИНСЬКА
Фото авторки статті

Олександр Колянчук отримує нагороду

Представники української громади у Польщі, дипломати та гості з України

ГРОМАДСЬКІ ВІСТІ

Українці на «Street Party»

30 серпня у польській столиці на Краківському передмісті відбудеться XII Варшавська багатокультурна «Street Party». Там відвідувачі знайдуть, приміром, зону, де будуть представлені неурядові організації, а ще зможуть відвідати концерти та парад. У програмі є також українські елементи — відбудеться презентація варшавської школи «Материнка» ім. Дмитра Павличка, а українських пісень можна буде послухати у виконанні вокальної студії «Мальва». «Street Party» почнеться о 13:00. Існує ймовірність, що через епідемічну ситуацію з коронавірусом організаторам доведеться змінити плани, однак вони мають на цей випадок альтернативний варіант заходу. Більше про подію та її програму можна дізнатися на фейсбук-сторінці (XII Wielokulturowe Warszawskie Street Party).

«На Івана, на Купала» у Козликах

29 серпня у Загороді в Козликах на Підляшші у новому форматі відбудеться подія «На Івана, на Купала. Літні зустрічі з українським фольклором». Її лейтмотивом будуть рослини — квіти, трави та фрукти, які відігравали важливу роль в українській літній традиції.

Заплановані майстер-класи, лекція про літні традиції на Підляшші та обряд пускання вінків на воду. У програмі є також концерт ансамблів, серед яких — «Ранок» з Більська-Підляського, «Родина» з Дуб'яжина, «Гілочка» з Черемхи, «Добриня» з Білостока, хор міста Гайнівка та гурт «Вирай» з Варшави.

Організовує захід Союз українців Підляшшя. Досі він проходив у липні у Дубичах-Церковних як великий фестиваль. Проте з огляду на карантинні обмеження його перенесли на інший термін і змінили формат проведення. (Людмила Лабович)

VII Міжнародний фестиваль українського театру «Схід-Захід» у Краківі

17-23 серпня у Краківі пройшов Міжнародний фестиваль українського театру «Схід-Захід». І якщо раніше він збирав повні зали глядачів, то цього року його перенесли в інтернет. У зв'язку з епідемією коронавірусу всі вистави були доступні онлайн на сайті wschod-zachod.com.pl упродовж доби від моменту прем'єри.

Міжнародний фестиваль українського театру «Схід-Захід» — це щорічна подія, яку організовує Фонд масових заходів із Краківу. Свої вистави показують професійні та аматорські колективи з України, а також Польщі, Угорщини, Австрії, Німеччини, Грузії, Вірменії та інших країн світу. Фестиваль має на меті популяризувати українське театральне мистецтво та культуру.

Більше про захід та презентовані на ньому вистави читайте у наступному номері тижневика.

Онлайн-дискусія «Польсько-український союз 1920 року. Битва під Варшавою — факти, оцінки»

17 серпня відбулася онлайн-дискусія «Польсько-український союз 1920 року. Битва під Варшавою — факти, оцінки». У ній взяли участь доктор Андрій Руккас з Університету імені Тараса Шевченка та професор Роман Висоцький з Університету Марії Склодовської-Кюрі. Вони багато років займаються темою польсько-українських відносин у XX столітті. Під час дискусії історики розповідали про контекст подій серпня 1920 року та відповідали на питання про те, як 100-річчя польсько-українського союзу та Варшавської битви сприймають в обох країнах. Аналізували також, як співпраця поляків та українців сторічної давнини може надихнути еліти й суспільства обох країн сьогодні.

Дискусію модерувала Агнешка Ліхнерович. Польська журналістка радіостанції «Tok FM» вже багато років готує матеріали з України та програми, присвячені різним аспектам польсько-українських відносин. Відеозапис дискусії можна подивитися на фейсбук-сторінці Українського дому у Варшаві (Ukraiński Dom w Warszawie / Український дім у Варшаві).

Майстер-класи зі співу на Підляшші

Фото з фейсбук-сторінки Віри Нічипорук

16 серпня у селі Малинники на Підляшші відбулися майстер-класи зі співу. Весільних, любовних та інших пісень навчали учасників події членкині гурту «Малинки» — Віра Нічипорук та Валентина Троц, розповідаючи при нагоді про традиційні обряди. Віра Нічипорук, яка керує гуртом «Малинки», вважається однією з найвидатніших співачок Підляшшя. У вересні минулого року вона отримала II нагороду в категорії сольних вокалістів на V Турнірі справжніх музикантів, який проходив у Філармонії імені Мечислава Карловича у Щеціні.

Виставка «За нашу і вашу свободу» у Варшаві

Фото Павла Лози

До 100-річчя Варшавської битви та спільної боротьби Армії Української Народної Республіки і Війська польського проти більшовицької агресії біля парку «Королівські лазенки» у польській столиці відкрилася виставка «За нашу і вашу свободу». У її відкритті взяла участь, зокрема, віцепрем'єр-міністерка України з питань європейської і євроатлантичної інтеграції Ольга Стефанишина.

«Мені надзвичайно приємно, що польське суспільство приділяє велику увагу історії нашої спільної боротьби за свободу і незалежність у 1920-х роках минулого століття. Я вдячна за те, що Польща і польський народ визнає важливу роль українських союзників у тому, що сто років тому під Варшавою вдалося зупинити наступ більшовиків», — говорила Ольга Стефанишина. Вона наголосила, що сьогоднішні виклики теж є значними як для України, так і для Польщі.

Зі свого боку посол Андрій Дешиця підкреслив, що союз Петлюри і Пілсудського утвердив незалежність Польщі, допоміг здолати агресію комуністичної Росії й закріпив військову співпрацю двох країн: «Ця виставка — нагода для тих, хто відвідуватиме «Королівські лазенки», не лише дізнатися більше про союз Юзефа Пілсудського та Симона Петлюри, а й ширше дослідити польсько-українські відносини».

За словами Дешиці, цю виставку планують показати і в інших регіонах Польщі.

Перед присутніми виступили також голова правління польського Фонду міжнародної солідарності Рафал Дзенцьоловський та голова Об'єднання українців у Польщі Петро Тима. Очільник ОУП, який разом із секретарем організації Мирославом Купичем допомагав готувати виставку, наголосив на важливості союзу Петлюри та Пілсудського для нинішнього покоління українців і поляків. Петро Тима нагадав також, що без змін у Польщі, які започаткував суспільно-політичний рух «Солідарність», спільна боротьба поляків та українців проти більшовиків була би невідомою для польського суспільства.

«Без демократичних змін важко було би говорити про ті історичні події, які в часи комунізму «стирали» з нашої спільної історії», — зазначив Тима. На його думку, одним із епізодів, який показує, що цей процес розпочався у 1990-х роках і триває й досі, є відновлення кладовища воїнів УНР у Александрові-Куявському.

«Тоді вперше при могилах стала почесна варта сучасних української та польської армій, були присутні також гарцери та пластуни», — наголосив очільник ОУП.

Він зазначив, що це — сигнал до того, щоби пам'ять про бійців Симона Петлюри відроджувалася не лише у столиці Польщі.

З експозицією, присвяченою українсько-польському братерству зброї, можна ознайомитися у зовнішній галереї парку «Королівські лазенки» на алеях Уяздовських (навпроти Ради міністрів Польщі).

Фільм про історію легенди «Солідарності»

На осінь запланована прем'єра фільму, присвяченого Анні Валентинович. Наразі робота над ним ще триває, режисер стрічки — Кшиштоф Войцеховський.

Глядач дізнається про досі невідомі факти з дитинства та юності Анни Валентинович. Це не буде звичайна біографія, яка зосереджується лише на темі її громадської діяльності, хоча це — найбільш відомі факти з життя легенди профспілкового руху «Солідарність». Автор фільму багато років із камерою у руках супроводжував головну героїню, документуючи всі її важливі промови.

У фільмі важливе місце займають факти з особистого життя Анна Валентинович — наприклад, його українська лінія. Нагадаємо, що співзасновниця профспілки «Солідарність» народилася в українській сім'ї на Волині. Через складне матеріальне становище Анна з 12 років працювала служницею в заможних польських господарів Телесницьких, з якими 1943 року виїхала до Польщі. Зв'язки зі своєю українською родиною Анна Любчик-Валентинович відновила вже після падіння комуністичного режиму в Польщі та відновлення української незалежності. З сестрою Ольгою і братом Василем вона підтримувала стосунки до самої своєї смерті. Анна Валентинович відзначена багатьма державними нагородами, зокрема «Президентською медаллю Свободи», яку отримала у 2005 році з рук очільника США Джорджа Буша. Анна Валентинович загинула 2010 року в катастрофі польського президентського літака поблизу Смоленська в Росії.

Стрічка про Голодомор потрапила у список найкращих фільмів року

Британське видання «The Guardian» включило фільм «Ціна правди» до переліку найкращих фільмів року. Стрічка польської режисерки Агнешки Голланд розповідає історію Гарета Джонса — молодого журналіста, який вирішує поїхати у Москву, щоб провести інтерв'ю з Йосипом Сталіним. Там Джонс знайомиться з молодою журналісткою Адою Брукс і завдяки ній дізнається, що радянська цензура приховує всю правду про сталінський режим. Почувши плітки про велику поразку СРСР, Джонс вирушає у самотню подорож Україною та стає свідком Голодомору. Сценарій до фільму «Ціна правди» написала Андреа Халупа — американська журналістка українського походження.

Фільм про українського іммігранта висунули на премію «Оскар» від Польщі

Комедійну драму «Снігу більше ніколи не буде» про українського іммігранта висунули на премію «Оскар» від Польщі на 2021 рік. Про це повідомляє «The Village Україна».

Стрічка розповідає про українця, який працює масажистом у Польщі. Він поступово зближується з колом заможних клієнтів, які, попри усі свої багатства, залишаються нещасливими. Хлопець починає лікувати їх не лише фізично, а й психологічно, стаючи для них своєрідним «гуру».

Режисерами і авторами сценарію є Малгожата Шумовська й Міхал Енглерт. Головні ролі у фільмі зіграли Алек Утгофф та Агата Кулеша. Світова прем'єра фільму відбудеться у вересні на кінофестивалі у Венеції. Церемонія вручення премії «Оскар» запланована на 25 квітня 2021 року.

Опрацював на основі повідомлень **Павло ЛОЗА**
Більше новин шукайте на сайті: nasze-slowo.pl

ГРОМАДА

Іван Шпунт
на своєму городі
(2017 рік)

У Івана Шпунта був рецепт довголіття

У Перемишлі пішов з життя Іван Шпунт – найстарший українець у Польщі. 26 серпня йому виповнилося би 105 років. «Треба працювати і здорово жити», – радив він три роки тому в розмові з «Нашим словом».

Засуджений на розстріл

У родині Івана Шпунта не було довгожителів. Його батько помер після I Світової війни, коли хлопець був ще малим. Тому він ледь пам'ятав тата. Мати пішла з життя 1945 року. Старшого на 5 років брата не стало в 70-ті роки минулого століття.

Іван Шпунт пережив дві світові війни, німецький полон і багато життєвих катаклізмів. Народився 26 серпня 1915 року у селі Брюховичі. Тоді воно належало до Перемишлянського повіту на Львівщині (зараз село підпорядковане Шевченківському району міста Львова.) У 1944 році Іван потрапив до радянського війська.

– Совети входили до села і насильно забирали на фронт. Хто не хотів – того вбивали. Я не мав виходу. Мусив іти, – розказував нам Іван Шпунт під час зустрічі.

Проте він недовго служив у радянській армії, оскільки потрапив у німецький полон. Це було під кінець літа на Закарпатті. Спершу німці засудили його до розстрілу, потім скасували вирок. Івана та інших полонених направили до одного з господарів копати картоплю.

– Звичайно, я одразу собі подумав, що це буде добра нагода втекти. Але у чистому полі куди втечеш? Добре, що пішов дощ, і нам вдалося. Тому я вижив, – розповідав нам українець.

Що цікаво – тікаючи, він сховався від німців у покинутій школі. Виявилося, що там переховувалися також італійські військові, які не хотіли воювати. Коли дощ припинився, усі розійшлися – кожен у свій бік.

З Брюховичів до Перемишля

Після закінчення війни Іванові першій жінці написали, що він зник безвісти. Потім виявилося, що

повертатися додому вже не має за чим: родинного маєтку не було, а до колгоспу Іван іти не хотів. Влітку 1945 року він опинився в одному з сіл під Перемишлем. У місті, як згадував українець, тоді панував голод і не було роботи. За кілька місяців Іван виїхав на західні землі Польщі. Багато років він жив у Тушині Дзержонівського повіту (Нижньосілезьке воєводство). До Перемишля вирішив переїхати 1968 року – і прожив там решту життя. Не один перемишлянин ходив у чоботях, які виготовив Іван. Взуття він робив у майстерні, на яку призначив одну кімнату у своїй невеликій хатині.

Окрім взуття, люди інколи приносили одяг, який треба було підшити. Однак роботи та клієнтів з кожним роком ставало менше.

Останні чоботи

Чоботи Іван почав робити сам. Коли був підлітком, уперше спробував поремонтувати старі черевики. Купив на базарі у Брюховичах копито, стару шкіру, порізав її і полагодив взуття. Вирішив ці черевики продати. Вони сподобалися одному чоловіку – він приміряв їх і купив. Хлопець отримав 8 злотих; у крамниці взуття коштувало тоді 13. Іван мав клієнтів, бо пропонував дешевше. За гроші від кожної проданої пари купував шкіру та шив нове взуття. За кілька місяців зробив 8 пар. Так почалася його шевська професія.

Після війни у Тушині, де оселився Іван, шевців не було. Із часом він почав робити взуття для мешканців не лише свого села, а й навколишніх.

Останню пару чобіт Іван виготовив у 2015 році. Вирішив, що мусить зробити собі нове взуття, бо «не личить приймати гостей у старих чоботях». Це було на

ювілей – йому виповнилося 100 років. З нагоди такої дати він отримав листа з побажаннями від президента Польщі. Готуючи святковий обід, сам їздив у магазин робити покупки. На прийом, який Іван організував удома, прийшов навіть мер Перемишля.

Рецепт довгого життя

Коли ми питали Івана про його рецепт довголіття, він говорив, що треба «працювати, здорово жити і добре харчуватися». Але вже три роки тому не приховував, що проблеми зі здоров'ям йому дошкуляють. Коли у 2017 році він останній раз сів за швейну машинку і хотів щось пошити, вже не зміг цього зробити, бо майже не бачив. У щоденних справах українцю допомагав Чеслав, чоловік з Бірчі, села у Перемишському повіті. Його теща кільканадцять років була Івановою сусідкою. Хоча траплялося, що Чеслав приїжджав і бачив, що Іван зробив все сам, зокрема на городі біля хати. Навіть маючи понад сто років, самостійно перекопав лопатою всю ділянку. Також їздив на базар купувати насіння та фруктові дерева, які садив на городі. Перемішався ділянкою за допомогою дротів, які там повісили – за них Іван також тримався під час роботи. У нього був принцип: спершу праця, а потім – все інше. Бувало, що снідав лише по полудні, бо мав сіяти та садити щось на городі.

Нешасливе кохання

Можна сказати, що Іванові поталанило: він прожив довге життя, мав сили. З іншого боку, йому не пощастило в любові. Був одружений чотири рази, востаннє – коли йому було 96 років, а партнерці – на 10 років менше. Однак пара прожила у шлюбі кілька місяців. Чеслав говорив, що усе це було зроблене для того, аби обманути українця і переписати на дружину його майно.

Окрім сина, який проживає на заході Польщі, Іван Шпунт вже не мав жодної близької родини – усі померли раніше. Мабуть, саме тому він самостійно заздалегідь поставив собі пам'ятник на цвинтарі біля церкви у Вовчі (колишнє село, яке зараз є частиною міста). Інколи біля пам'ятника ще до смерті Івана з'являлася лампадка. Місцеві українці кажуть, що це – також його робота. Ніби він не вірив, що хтось запалить для нього свічку після його смерті. Іван Шпунт помер за майже три тижні до свого 105-го дня народження.

Наш список довгожителів

Іван Шпунт був досі найстаршим українцем у Польщі, про якого ми знали. Зараз у списку найстарших членів української громади – п'ять людей. Нещодавно 100 років виповнилося Володимирові Ярмоловичу з Ольштина. Під кінець квітня ювілей відзначала Параскевія Ярмола, яка живе у селі Первільти на Вармії та Мазурах. А в грудні минулого року 100 років виповнилося Ларисі Мацієвич, яка мешкає зараз у Мілянвку біля Варшави, та Анні Білас із Бань-Мазурських. Є ще один довгожитель – Микола Герман, який проживає в Ілаві. Йому в лютому цього року виповнився 101 рік. Тепер він є найстаршим українцем у Польщі. ■

Фото автора статті

Випускники отримали результати іспитів

11 серпня – цей день випускники середніх шкіл з українською мовою навчання у Польщі (матуристи) чекали майже півтора місяці. Саме тоді вони дізналися результати іспитів на атестат зрілості (матури). Деяким доведеться виправляти оцінки у вересні.

Як повідомила Центральна екзаменаційна комісія, цього року лише 74% матуристів у Польщі склали іспити на атестат зрілості. Це майже на 6% менше, ніж у 2019 році. А як справи у випускників шкіл з українською мовою навчання?

Цього року іспити писали 69 учнів. У ліцеї в Білому Борі таких було 11 – усі вони склали матуру успішно. Дуже гарні результати «білобірчани» мають із математики. З огляду на це, ліцей може опинитися у рейтингу сайту Perspektywy.pl, який щороку публікує список найкращих польських середніх шкіл.

У Гурові-Ілавському іспити писали 32 особи (не склали 4 учнів, вони виправлятимуть у вересні оцінки з математики). У Перемишлі – 10 (не склала 1 особа, вона виправлятиме оцінку з англійської мови). Натомість у Лігницькі іспити написали 16 учнів, а не

склали 2, у вересні на них очікує ще один екзамен з математики.

– На фоні результатів по всій країні математику наші учні склали непогано, це тішить. На жаль, одному з випускників забракло всього одного бала, – говорить Анна Гаврильчак-Маланчак, директорка Комплексу загальноосвітніх шкіл з українською мовою навчання №4 ім. Богдана-Ігоря Антоновича у Лігницьці.

Утім, вона вважає, що результати могли би бути і кращими. Далася взнаки відсутність уроків у березні, під час яких учні могли би повторити матеріал.

Результати випускників із Гурова-Ілавського є гарними на фоні повіту. Марія-Ольга Сич, директорка тамтешнього Комплексу шкіл з українською мовою навчання, наголошує, що це – результат підходу педагогів до своєї роботи та ставлення до учнів.

– Деколи навіть наша громада не помічає, що вчителі з українських шкіл працюють більше, ніж їхні колеги у польських навчальних закладах. Це видно по кількості додаткових уроків. Навіть коли навчання проводилося дистанційно, ми постійно працювали з учнями, а за два тижні до іспитів учні приїхали до

Гурова і ми проводили з ними консультації. Це принесить результати, – звертає увагу Марія-Ольга Сич.

Нагадаємо, цього року через епідемію коронавірусу іспити на атестат зрілості проводили не у травні, як раніше, а в червні. Основна сесія відбулася 8-29 червня.

Тритижневий період екзаменів розпочався іспитом із польської мови. Окрім цього, учні складали математику та іноземну мову. Також кожен мусив обов'язково написати щонайменше один іспит розширеного рівня. Як розповідають педагоги українських шкіл, багато підлітків обрало математику, фізику, біологію, хімію. І саме результати іспитів з цих предметів мають допомогти їм вступити до обраного університету чи інституту.

Випускники, яким не вдалося скласти один предмет, мають право виправити оцінку 8 вересня. Результати цих екзаменів будуть відомі 30 вересня. Опісля учні також зможуть подати документи до обраного вищого навчального закладу. З огляду на епідемію університети також продовжили терміни набору студентів на перший курс.

Хто ж не склав більш ніж один іспит цьогоорічної матури – зможе виправити оцінки лише через рік. ■

Сторінку підготував Павло ЛОЗА

УКРАЇНА

Арешт «вагнерівців» – операція чиїх спецслужб?

Шпигунські пристрасті, спецоперації, спалені автівки, прослуховування журналістів-розслідувачів, звільнення на найвищому державному рівні – цим жила Україна останній тиждень.

Спецоперація з «вагнерівцями»

На початку серпня начальником Головного управління розвідки (ГУР) Міністерства оборони України було призначено Кирила Буданова, він замінив на цій посаді Василя Бурбу. Головний редактор українського інтернет-медіа «Цензор.нет» Юрій Бутусов написав на своїй фейсбук-сторінці, що Бурбу звільнили не просто так, а з метою «замести сліди» у справі «вагнерівців» (бійців приватної військової компанії «Вагнер»), яких нещодавно затримали в Білорусі. Бутусов стверджує, що українські спецслужби готували масштабну операцію із затримання бойовиків, для чого виманили їх до Білорусі, але яка була зірвана через зраду на найвищому рівні.

За версією журналіста, ГУР Міноборони, Служба безпеки України (СБУ) та департамент з військових злочинів Офісу генпрокурора більше року тому почали операцію з метою затримання 28 терористів, що мешкають в Росії. Деякі з них були причетні до знищення «Боїнгу МН-17», воювали на Донбасі, дехто був у базі сайту «Миротворець». Нібито їх завербували для роботи у Венесуелі, куди вони повинні були летіти через Стамбул з Мінська. Але літак мав би не долетіти до Туреччини, а сісти в Україні, де б бойовиків заарештували. Цей план, за словами журналіста, був спільною акцією українських та американських правоохоронців, а керував ним Василь Бурба, який і представив його Володимир Зеленському та голові Офісу президента Андрію Єрмаку. Однак, пише Бутусов, Єрмак був проти дати операції і хотів її перенести, аби не зривати перемовини з Росією. Хоча «вагнерівці» були вже в Білорусі, операцію призупинили, і дату їхнього вильоту перенесли. Однак 29 липня спецслужби Білорусі заарештували всю групу бойовиків і, попри вимоги екстрадиції з боку України, «вагнерівців» відправили в Росію. Після чого Василь Бурба заявляє про зраду і вимагає перевірки на поліграфі Єрмака та інших високопосадовців, що були присутні на зустрічі. Проте у відповідь Зеленський звільняє Бурбу і призначає на його місце Буданова.

Що з цього 100% правда – так це те, що «вагнерівці» дійсно були в Білорусі, їх дійсно заарештували і відправили в Росію. Вся інша інформація – наразі тільки версія. Проте виголошує її не лише журналіст Юрій Бутусов – цю версію підтримує, наприклад, агент НАБУ Євген Шевченко, а Гео Лерос, народний депутат від президентської партії «Слуга народу», вимагає створити слідчу комісію, аби розслідувати справу.

Новий голова ГУР Кирило Буданов та Андрій Єрмак все заперечують. Єрмак заявляє, що «це виглядає як добре продумана та спланована дезінформаційна кампанія». А Буданов називає це «спецоперацією російських спецслужб» та каже: «Дуже докладну фейкову версію про буцімто причетність СБУ до появи «вагнерівців» у Мінську опублікували російські спецслужби у російському виданні «Комсомольская правда» 6 серпня. Тобто, вже через тиждень після затримання бойовиків білоруськими силовиками та публічних звинувачень на адресу Росії з боку білоруської влади у втручаннях у внутрішні справи Білорусі та спроби вплинути на результати виборів. (...) Зазвичай подібні операції готують ретельно і завчасно, детально опрацьовують легенду прикриття. Тому найбільш імовірно, що російська сторона готувала фейкову версію про нібито причетність СБУ завчасно».

Холодницький пішов

Ще одне звільнення, хоча й не таке голосне, – голова Спеціалізованої антикорупційної прокуратури (САП) Назар Холодницький 21 серпня подав заяву за власним бажанням. Її вже підписала генпрокурор України Ірина Венедіктова. САП та Національне антикорупційне бюро України (НАБУ) були створені у 2015 році як нові, незалежні органи, що покликані боротися з корупцією. САП від початку очолював Назар Холодницький, а головою НАБУ і досі є Артем Ситник. У Генеральній прокуратурі за цей час змінилося четверо керівників.

Холодницький заявляє, що впливав його строк повноважень, тому він хотів показати, що не тримається за посаду. Також він стверджує, що ніхто його не примушував до цього рішення. Конкурс на посаду голови САП відбудеться вже 4 вересня.

Бігус на «Миротворці»

Дані відомого журналіста-розслідувача Дениса Бігуса з'явилися на сайті «Миротворець». Діяльність цього сайту пов'язують із заступником міністра внутрішніх справ

Антоном Геращенком. На «Миротворці» публікується інформація про людей, які становлять загрозу українській державі та суспільству, скоїли злочини щодо національної безпеки. Ставлення до сайту контroversiйне.

«Обвинувачення» Бігуса на «Миротворці» виглядає так: «Маніпулювання суспільно значущою інформацією з метою підризу довіри до державних інституцій України. Поширення завідомо неправдивої інформації з метою підризу довіри до державних інституцій України».

Редактор і ведучий телепередачі «Наші гроші» Денис Бігус, можна сказати, зіграв дуже велику роль у новітній історії України. У 2019 році перед самими президентськими виборами він випустив відеосюжет про сина ексекретаря Ради національної безпеки та оборони Ігоря Гладковського («справа Свиначуків»), де обвинуватив його та інших високопосадовців у розкраданні в оборонній промисловості. Це кинуло тінь на п'ятого президента України Петра Порошенка, він значно втратив рейтинг і – програв вибори.

У липні 2020 року Подільський районний суд Києва визнав сюжет недостовірним та зобов'язав журналістів протягом десяти днів із дня набрання рішенням суду законної сили спростувати поширену недостовірну інформацію шляхом зачитування її диктором у програмі «Наші гроші».

Сам Бігус заявляє, що дане рішення суду – це лише перша інстанція, він подав на нього апеляцію, тож справа триває.

Переслідування «Схем»

Проблеми є у ще одних журналістів-розслідувачів, але вже більші. Вночі 17 серпня спалили авто водія програми «Схеми: корупція в деталях» біля його будинку у Броварах, що під Києвом. До цього, 8 серпня, журналіст цієї ж програми Михайло Ткач виявив у себе вдома ознаки «прослуховуючого пристрою».

Поліція оглянула місце подій, але без використання спеціальної техніки. Був знайдений отвір у стелі, який вів на горіще. Місце подій поліція під охорону не взяла, тож Ткач подав скаргу у прокуратуру на бездіяльність правоохоронців.

Окрім цього, журналіст розказав про слідкування за ним: «Я неодноразово наголошував, що за нашим авто і нами вели спостереження співробітники охорони президента Управління державної охорони». Він також нагадує, що восени минулого року Андрій Портнов (заступник голови Адміністрації президента часів Януковича) оприлюднив дані трьох автомобілів програми «Схеми» через підготовку розслідування щодо його зв'язків із чинною українською владою. Також Портнов оприлюднив персональні дані водія «Схем», а саме його домашню адресу, ім'я та прізвище.

Михайло Ткач, як журналіст-розслідувач, займався багатьма справами, які викривали високопосадову корупцію та зловживання владою, чим нажив собі чимало впливових ворогів. Останні його розслідування стосувалися порушень правил дорожнього руху першими особами держави, переїзду президента Володимира Зеленського на державну дачу, порушення карантину нардепами та бізнесменами, відпустки президента в Омані тощо.

Редакція програми розцінює все, що відбувається, як тиск на команду та переслідування, котре становить загрозу життю та безпеці журналістів.

Богдану спалили авто

11 серпня спалили автівку і колишньому голові Офісу президента Андрію Богдану – і не яку-небудь, а коштовний електрокар «Тесла». Про це повідомив сам Богдан, який виклав відео з камер спостереження на своїй фейсбук-сторінці, де видно, як невідомий підпалює його машину. Вогнем пошкодило й автівки поруч. Поліція відкрила кримінальне провадження.

Богдан не втрачає присутності духу і налаштований на боротьбу: «Оскільки це лише черговий момент в ряду кримінальних справ проти мене, і моїх друзів, і чорнушних хвиль у ЗМІ, я розцінюю це як погрозу від влади. Крім того, прослідковується певний символізм – рівно пів року з того часу, як я щасливо звільнився з посади керівника Офісу президента. Я розумію, що замовник цього злочину має певний кримінальний досвід, а його співучасники сидять у найвищих владних кабінетах, проте, дороженькі, кризові історії – моя робота». ■

ПУЛЬС УКРАЇНИ

На 102-му році життя помер видатний український науковець Борис Патон. Це сталося 19 серпня, причиною смерті стала зупинка серця. Дружина та дочка Патона пішли з життя раніше. Люди вишикувалися у довгу чергу, щоби попрощатися з геніальним вченим, автором 400 винаходів, який був головою Національної академії України протягом останніх 58 років. На церемонію прощання прийшов Володимир Зеленський з дружиною, також там був Леонід Кравчук. «Він до останньої хвилини зберігав ясний розум, дивовижну пам'ять та керував процесом», – каже Віталій Цимбалюк, президент Національної академії медичних наук. У 1982 році в Києві встановили бронзове погруддя Борису Патону, він став першим киянином, котрому встановили пам'ятник ще за життя. Також його ім'я носить один з мостів у столиці.

«Кузьма» отримав Героя України. Володимир Зеленський нагородив посмертно музиканта Андрія Кузьменка («Кузьма» з гурту «Скрябін») званням Героя України за «визначні особисті заслуги у формуванні вітчизняного культурного простору, вагомий внесок у розвиток національного музичного мистецтва, багаторічну плідну творчу та громадську діяльність». 17 серпня музиканту виповнилося б 52 роки. «Кузьма» загинув в дорожньо-транспортній пригоді у 2015 році. «Він був справжнім захисником України, воїном слова», – вважає Зеленський. Але у суспільстві є й інші думки. Скептицизм, зокрема, викликає участь «Кузьми» в агітаційних концертах на підтримку Віктора Януковича у 2004 році. Також дехто обурюється, чому під час війни, що триває, нагороди отримують не військові, а музикант.

У Юлії Тимошенко діагностували коронавірус; жінка та син Зеленського – видужали. Інформація про безпечну хворобу в очільниці партії «Батьківщина» Юлії Тимошенко оприлюднена 23 серпня на сторінці її пресекретарки: «Тест показав, що у Юлії Володимирівни Covid-19. Стан оцінюється як важкий. Температура до 39. Бореться!». Натомість про свій досвід хвороби розповіла дружина президента Олена Зеленська, яка подолала Covid разом із 7-річним сином Кирилом: «Звістка про хворобу стала для мене повною несподіванкою. Не було жодних симптомів. Просто черговий тест виявився позитивним. Президентіві й найближчому колу людей, з якими він перебуває в постійному контакті, роблять цей тест щотижня. (...) Коли я була „на піку“ хвороби (мала три найнеприємніші дні, коли почувалася справді погано – страшенно боліла голова, додавався сильний нескінченний кашель), ми дізналися, що мій семирічний Кирило також має позитивний результат тесту. На щастя, син легко переніс хворобу, було тільки незначне підвищення температури. (...) На жаль, особливість цього вірусу в тому, що спочатку людина може не відчувати жодних симптомів, а вже за два-три дні – пневмонія. Зі мною було саме так. Два дні я насолоджувалася переглядом фільмів і читанням книжок у порожній квартирі на самоізоляції, а потім – висока температура (десь 39,6), комп'ютерна томографія, яка й показала двостороннє запалення легень. Того ж дня я вже була в лікарні. Почалися нескінченні крапельниці, пігулки, налякані очі людей навколо. Загалом моє лікування тривало два тижні. А ще тиждень я залишалася в лікарні з сином, який все ще був «позитивним».

У Києві підняли найбільший прапор. Державний символ встановили напередодні Дня прапора, що святкують в Україні 23 серпня, неподалік пагорбу, де височіє статуя Батьківщини-матері. Висота флаштоку близько 90 метрів, а розміри полотнища – 16 на 24 метри. Мер столиці Віталій Кличко вперше публічно висловив бажання встановити в Києві гігантський прапор ще у 2017 році. У серпні 2018-го на той час найбільший прапор України встановили в Дніпрі, його розмір становив 12 на 18 метрів, а висота флаштоку – 72 метри.

Сторінку підготувала Тетяна ДАНЮЧЕНКО

ПОДІЇ

Вшанування пам'яті воїнів Української Народної Республіки в різних містах Польщі та України

14 серпня, у переддень Варшавської битви, о 18-й годині на місцях останнього спочинку воїнів Української Народної Республіки та Української галицької армії у кількох десятках населених пунктів Польщі та України загорілося «Полум'я братерства». Це вже другий такий захід, ініційований польськими гарцерами спільно з українськими пластунами з Польщі. Цього року акція відбулася також у деяких українських містах. Це – жест єдності та вдячності союзникам польської армії за допомогу в боротьбі з більшовицькою агресією, а також доказ того, що у Польщі зараз є люди, які переймаються покращенням відносин з Україною.

ВАРШАВА

У столиці, попри пандемію коронавірусу, на Православне кладовище на Волі, де знаходяться два козацькі меморіали з могилами, прибули кілька десятків людей: представники міської влади, українських і польських державних інституцій та неурядових організацій, дипломати, українське і польське духовенство та просто мешканці Варшави.

Провів церемонію Юрій Рейт – лідер Громадської ініціативи з догляду за могилами воїнів УНР у Варшаві. Він наголосив: українці та поляки мають разом робити висновки з історії. Після молитви польських та українських священників виступили організатори – голова Програмного руху дослідників в Об'єднанні польського гарцерства Матеуш Стахевич та голова Української скаутської організації в Польщі Пласт Олена Боднар.

«Сьогоднішня війна на території України – це продовження тієї ж гібридної війни, що триває вже декілька століть. Це не лише військова агресія, а й інформаційна, культурна та ідеологічна. Це – війна за ідентичність, за людські уми, серця. Аби мати змогу їй протистояти, ми мусимо усвідомити її загрозу та об'єднатися. Мусимо діяти пліч-о-пліч, так, як воювали колись воїни Петлюри та Пілсудського», – сказала Олена Боднар. Організатори наголосили, що метою «Полум'я братерства» є не просто запалення свічок, а побудова відносин.

Про необхідність взаєморозуміння говорила також віцепрем'єр-міністерка з питань європейської та євроатлантичної інтеграції України Ольга Стефанішина. Вона нагадала, що Польща була серед перших країн, які визнали державну незалежність України, а у важкі часи окупації Криму та Донбасу мобілізувала підтримку для свого східного сусіда.

ГДАНСЬК

«Я вдячна українським та польським скаутам за те, що вони продовжують нести це «Полум'я братерства», мобілізуючи й українців, і поляків. Тому сподіваємося, що ця пам'ять буде зберігатися і надалі. Історія показує, що, об'єднуючись навколо майбутнього не лише України та Польщі, а й Європи, ми можемо досягати великих результатів», – зазначила Ольга Стефанішина.

Колишній міністр національної оборони Польщі Януш Онишкевич, говорячи про військову співпрацю обох народів, нагадав, що сьогодні безпека Європи залежить від подій на сході України.

«Думаю, що слова Юзефа Пілсудського «Я прошу у вас вибачення» – це урок для нас. Аби ніхто й ніколи більше не мусив такого казати», – наголосив Януш Онишкевич.

Зачитавши прізвища воїнів УНР, які спочили на кладовищі, учасники заходу поклали квіти та запалили свічки біля пам'ятників на двох меморіалах. Серед присутніх були родичі генерала Марка Безручка – внук його двоюрідного брата Анатолій Безручко та його син Дмитро. Гарцери та пластуни також запалили лампадки на всіх могилах воїнів УНР, яких на кладовищі – більше ста.

Павло ЛОЗА
Фото автора статті

ПЕРЕМИШЛЬ

– Сьогоднішні часи – це знову своєрідне випробування. Як і тоді, у ранніх 80-х, коли перемиські опозиціонери зустрічалися біля каменя на Замковій горі. Було нас тоді рівно одинадцять, хоча сьогодні дуже багато людей люблять хвалитися, що теж тоді долучилися, – згадував під час зустрічі на пикулицькому військовому кладовищі польський друг українців, багаторічний діяч самоврядування, член місцевого руху «Солидарність» Ян Бартмінський. – Зараз нас знову небагато; мабуть, аби бути тут, треба мати певну відвагу. Але я дуже сподіваюся – ще настануть часи, коли всі довкола захочуть похвалитися тим, що долучалися до нашої акції. Братам-українцям бажаю, аби ми, як і раніше, були добрими союзниками і зараз також знаходили гарних друзів.

Жителі Перемишля вже вдруге приєдналися до нової традиції, започаткованої польськими гарцерами у співпраці з українською організацією Пласт Польща під назвою «Полум'я братерства». 14 серпня о 18:00 вони зустрілися на військовому кладовищі та після спільної молитви запалили свічки біля могили воїнів Української Народної Республіки та Української галицької армії. До акції долучилися також декілька поляків – приятелів перемиських українців. На жаль, до події ані минулого року, ані цього не приєдналися місцеві представники польського гарцерства.

За словами Ігоря Горківа, голови Перемиського відділу Об'єднання українців у Польщі, яке підтримує акцію «Полум'я братерства», минулоріч місцеве відділення Об'єднання польського гарцерства (Związek Harcerstwa Polskiego Hufiec Przemyśl) отримало два листи: від головних організаторів – польських гарцерів із Варшави з «Програмного руху відкривачів» («Programowy Ruch Odkrywców») та від перемиського

гуртка ОУП. Цього року Ігор Горків домовився з перемиськими гарцерами про зустріч, під час якої вони висловили свої застереження щодо пропонованої Варшавою акції. Зауваги стосувалися переважно применшення значення боротьби поляків за Перемишль та Львів у 1918 році, хоча акція «Полум'я братерства» апелює до 1920 року та Варшавської битви. За словами Ігоря Горківа, складається враження, що відсутність гарцерів на кладовищі у Пикуличах – це наслідок упереджень та, мабуть, певного страху. Утім, вони з ентузіазмом відреагували на пропозицію ширшої зустрічі та розмови про польсько-українське минуле, на яку міг би прийти представник Об'єднання, готовий відповісти на усі складні питання. «У наших обставинах це – вже плюс, який дає надію», – додав Ігор Горків.

Кася КОМАР-МАЦИНСЬКА
Фото авторки статті

ОЛЬШТИН

Ольштинське «Полум'я братерства» – акція, яку ініціювали по всій Польщі польські гарцери за підтримки українських пластунів – цього року не вдалося. Місцеві й польські, й українські скаути не брали участі від самого початку – тобто з минулого року. Тимчасом завдяки професору Олександрові Колянчуку – нині перемисьлянину, а раніше ольштинянину – вдалося встановити особи принаймні двох українських патріотів, які змагалися проти більшовиків 1920 року та знайшли останнє місце спочинку на ольштинських цвинтарях.

Один із них – капелан Української галицької армії (УГА) та і Українських січових стрільців (УСС) Осип Пшепюрський, що народився 1 січня 1890 року – воював проти більшовиків у 1920 році, похований у селі Дивіти неподалік Ольштина. Спершу його могила знаходилася у Срокові, але син капелана Всеволод – також учасник визвольних змагань – переніс його останки саме на цвинтар до Дивіт, де згодом був похований і сам. Про патріотичну сім'ю Пшепюрських можна багато довідатися з книги дочки отця Осипа Іванни Пшепюрської-Машак «Дорогами минулого». Родина походила з Яворова на Львівщині. Звідти їм довелося тікати на Вармію та Мазури, зокрема, через участь священника в українських патріотичних змаганнях та у війні проти більшовицької навали. Нині відвідати могили Пшепюрських можна на комунальному кладовищі у Дивітах (могили VI D/5-12 і 13).

Інший український воїн – Лев (Леон) Щирба, солдат УГА та УСС, учасник боїв з більшовиками – похований на ольштинському комунальному цвинтарі на вулиці Попшечній (могила 13/6/28). З огляду на участь у змаганнях за вільну Україну від 1918 року він не належав до улюблених громадян польської довоєнної влади, а після війни – й комуністичної. Працював, зокрема, українським освітнім інспектором в Кураторії освіти і виховання в Ольштині. За фахом був також бджолярем. Комуністична влада весь час вела

ПОДІЇ

розслідування щодо причетності Лева Ширби до УГА і УСС, на всяк випадок його завчасно відправили на пенсію. Однак він не здався. Майже до кінця свого життя був лектором на курсах української мови і літератури для студентів Вищої сільськогосподарської школи, навчав бджолярів. Нині українська громада чомусь його призабула — навіть старше покоління не пам'ятає про цього ольштинського українця.

14 серпня в день акції «Полум'я братерства» могили обох воїнів відвідали лише представники Ольштинського відділу Об'єднання українців у Польщі — вони запалили там свічки та помолилися. Степан Сахрин, член Управи місцевого відділу ОУП, нагадав, що «народ без пам'яті про минуле не матиме майбутнього».

Степан МІГУС
Фото Бориса Туцького

БІЛОСТОК

На православному цвинтарі в Білостоці запалили свічки у рамках акції «Полум'я братерства». Біля могили сотника Армії УНР — інженера Олексія Март'яніва (за іншим написанням — Март'яніва) — українці та поляки зустрілися, щоби вшанувати пам'ять забутих героїв.

Ініціатором білостоцької акції був Дарко Шипка з української скаутської організації у Польщі Пласт, який заохотив долучитися своїх друзів-гарцерів. Разом вони організували урочистий захід на білостоцькому цвинтарі.

«Ми хочемо показати, що, окрім негативних моментів у спільній історії, були також позитивні; прагнемо налагодити кращі зв'язки з поляками», — пояснює Дарко Шипка.

«Ми приєдналися до акції, бо це наша спільна історія: коли українські солдати воювали разом з польськими, — додає Анджей Малковський з Об'єднання польського гарцерства. — Ми повинні шукати спільні моменти і те, що нас єднає, бо ж історія наших двох народів віддавна переплетена».

Встановити, де поховані українські солдати, було складно, оскільки багато років мало хто займався цією темою. Небагато людей знає також, що у міжвоєнному періоді в Білостоці проживали петлюрівці. Могила сотника Армії УНР Олексія Март'яніва, який спочив на православному цвинтарі у Білостоці 6 квітня 1929 року, — одне з таких віднайдених поховань.

«Ми знайшли інформацію про те, що у Білостоці поховані українські солдати, — пояснює Дарко. — Відшукали одну могилу, я пробував знайти й інші, дзвонив до керівників адміністрації цвинтаря, але поки що без результатів».

До пошуків та організації акції долучилися три покоління родини Дарка — його мама Наталія та бабуся Ніла Стельмах, усі родом зі Львова.

«Жінка, що мешкає поруч, сказала: «Десятками років ніхто не приходив до тих могил, ми ставимо там

квіти просто, щоб якось зберегти поховання». Ніхто не знає про тих солдатів, невідомо нічого й про їхні родини», — говорить Ніла. Наталія додає:

«Могила була у досить занедбаному стані — помітно, що туди багато років ніхто не навідувався. Я сподіваюся, що спільними силами пластунів і гарцерів вдасться знайти й інші поховання, які тут є. Наступного року, можливо, акція буде масштабнішою».

У Білостоці захід «Полум'я братерства» відбувся вперше та поки що досить скромно. Проте це важливо для відновлення пам'яті про воїнів Української Народної Республіки у місті, адже врешті-решт з'явилися люди, які зацікавилися місцями їхніх поховань. Сподіваємося, що згодом вдасться знайти й інші могили, а наступного року — вшанувати людей, про яких у Білостоці довго ніхто не пам'ятав.

Людмила ЛАБОВИЧ
Фото авторки статті

КЕНТШИН

У Кентшині (Вармінсько-Мазурське воєводство) в рамках акції «Полум'я братерства» вшанували пам'ять учасника війни проти більшовиків Андрія Дмитренка.

Панахиду над могилою воєнка відслужили військові капелани — отець Павло Себесевич та отець Дарій Глиневич. Урочистий захід відкрив голова кентшинського Об'єднання польського гарцерства Станіслав Іванюк. Він підкреслив, що такі акції укріплюють зв'язки між народами та допомагають подолати ворожнечу, якої, на жаль, досі багато між поляками та українцями. «Метою цього заходу, як і моїм особистим бажанням, є саме примирення і побудова спільноти, а не роз'ястрування спільних ран», — сказав Станіслав Іванюк.

Без таких людей, як Андрій Дмитренко, сучасна Європа могла би виглядати зовсім інакше. Як підкреслив отець Павло Себесевич, його могила символізує об'єднання поляків та українців понад власними державними та національними інтересами для захисту від більшовицької навали. Духівник закликав також зробити спільну молитву напередодні річниці Варшавської битви тривалою кентшинською традицією. «Тут ми показуємо іншим, як можна жити добре, у злагоді, шануючи одне одного. Нехай таке повідомлення з Кентшина йде у світ», — сказав Павло Себесевич.

Зі свого боку голова кентшинського гуртка Об'єднання українців у Польщі Андрій Сидор зауважив, що, попри історично-символічний характер, захід прямо апелює до сьогодення. Він нагадав, що Україна сьомий рік захищається від російської агресії, і спільний ворог у двох країн залишається той же, що й раніше. Це — російський шовінізм та імперіалізм, за допомогою якого Кремль постійно розсварює народи, розпалює конфлікти та намагається перекроїти кордони між сучасними державами. «Тільки наші спільні дії та примирення можуть дати позитивний результат. Так, як це сталося сто років тому під Вар-

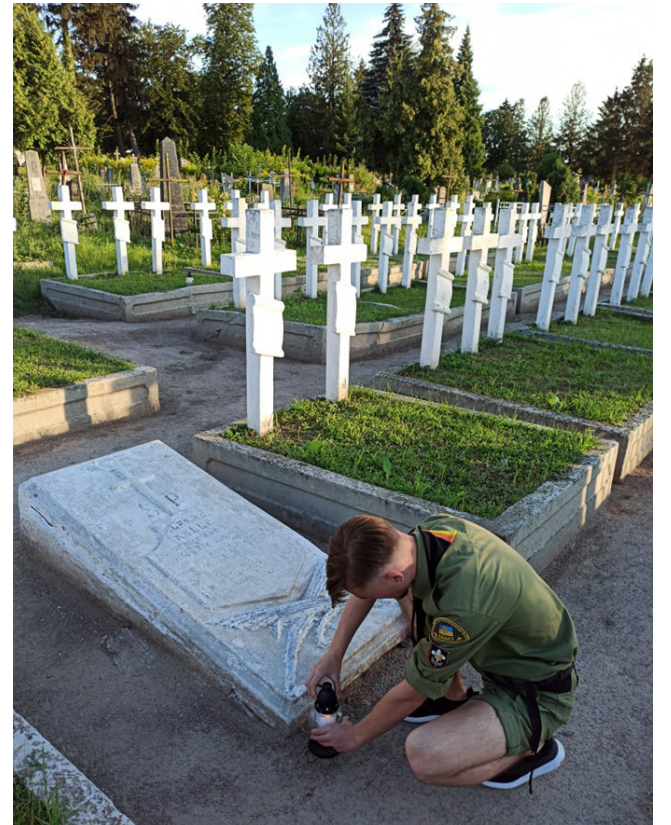
шавою», — говорив Андрій Сидор, згадуючи спільну перемогу.

У кентшинському урочистому заході взяв участь також голова Комісії національних та етнічних меншин сеймику Вармінсько-Мазурського воєводства Ярослав Слома. Він розповів, що його дід Іван був ровесником Андрія Дмитренка, також служив у війську і пройшов бойовий шлях від Києва до Радзими-на. Згадуючи Юзефа Пілсудського, Симона Петлюру, Єжи Гедройця, Збігнева Бжезінського чи Богдана Осадчука, посадовець зауважив, що обоє народам не бракувало лідерів, які розуміли, що співпраця між Польщею та Україною є запорукою їхньої незалежності. Ярослав Слома висловив сподівання, що незабаром в Ольштині, як і в інших містах Польщі, у публічному просторі також увіковічнять ім'я генерала Марка Безручка, який у 1920 році керував обороною Замостя.

Спільно з польськими гарцерами акцію «Полум'я братерства» у Кентшині координували пластунка Дарія Оринчак та голова гуртка ОУП у Срокові Богуслава Табака.

Григорій СПОДАРИК
Фото автора статті

РІВНЕ

14 серпня 2020 року о 18-й годині пластуни 33-го куреня імені Уласа Самчука та гарцери куреня «Волинь» долучилися до акції «Полум'я братерства-2020». Вона пройшла у 33 містах Польщі та вперше — у 7 населених пунктах України: Києві, Рівному, Здолбуніві, Вінниці, Житомирі, Кам'янці-Подільському, Хмельницькому.

Пластуни та гарцери запалили свічку «Полум'я братерства» біля першої в Україні пам'ятної дошки генерала Української Народної Республіки Марка Безручка, де інформація про нього написана двома мовами. До неї також поклали квіти. Окрім цього, свічки запалили біля пам'ятника Симона Петлюри, на могилі Василя Тютюнника та на польському цвинтарі, де поховані польські воїни, які 100 років тому захищали Рівне від навали більшовиків. Така ж акція відбулася у місті Здолбунів, де поховані воїни Армії Польщі та Української Народної Республіки.

Сергій ПОРОВЧУК
Фото надане автором статті

ХОЛМ

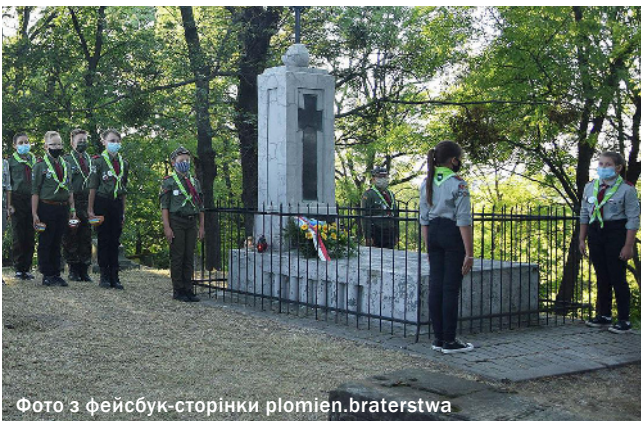

Фото з фейсбук-сторінки plomien.braterstwa

КРАКІВ

ЩЕЦІН

▲ Хижка Меланії Собин, акварель С. Гібнера

Є таке місце на невеличкім схилі бортнянського беріжжя, де до сонця уклал ся старий цмонтер — званий через Лемків — теметів. Стоїт там хыбаль найвекша на Лемковині скількіст памятників, створених майстрами каменярства в XIX-XX століттю. Не дивно, бо-ж сами Бортняне їх виробляли. Ліс старих крестів притігат зір мандрівників. Их камінны потужны рамена остро рисуют ся на просторнім блакіті синього неба — прикликують отворенима раменами — зайдте гев, зайдте! І люде охочо на теметів заходят. Трираменны монументы рядом підписаны кирилицьом і не стрінеш там іншых, підпорядкуваних сучасным вимогам. Выкованы в гірскім магуричовым каменю, чудовы розпятя Ісуса Христа, переходят од найпростійшой народной формы, до класичных — в досконалых пропорціях.

Серед них стоїт крест сучасний, навязуючий до традиції. Тот крест поставлено, коли юж бракло давних бортнянських каменярів, в роках сімдесятих минулого століття на могилі лемківской поетеси, Меланії Собин. Того року припадає 100 річниця од дня народження (30 серпня 1920 року), а минула сорокова од дня смерті (2 лютого 1979 року). Меланія Собин народила ся в селі Бортне, в світлій родині Неців, якої голова Фома Нецьо перешол пекло талергофского концтабору. Защипил він своїм дітям любов до рідної культури, традиції, до рідної землі і святой церкви. Чудова природа лемківського краю, зелених Бескідів лем тоту любов дополняла, наливала в серця вшиткыма смислами цілу свою потугу, барву і сік вселюдского жытя. Юж дозрілу Меланію застає II Сьвітова війна, але приходит час ішчы більшой трагедії — выселіня!

Плачут діти вышмарены як з гнізда писклята, яког Німец не доконал полнят демократы...
(Сорок семей)

Назначають они молоду людину клейном болести, великой втраты, але і надії, яка до кінця дни Меланії буде давати світло і віру в незначальніст лемківского духа. Юж на чужині, в вершу «До рідної землі» кличе своїх селян — братів Лемків, жебы не акцептували выселіня, не оставали на чужій землі, словами:

До рідної землі в зелені Карпати повертаймо Брати, там треба нам жить, до чужої землі тут нам не вростати вертаймо, там сонце тепліше світить.
(1956)

Меланія Собин

Рядкы вершів здають ся простенькы, але выполняют їх глибоке, насыкнене материнством тепло, здає нам ся, же зме їх деси юж чули. З деликатности, простоты вдарят незнаной силы крик — благальна пісня до людини — головно до Лемків. Час спокійно як вода, претікат медже пальцями, минають літа, а доля наша все еднака! І хоц так тяжко, тот жаль залишат... біль.

Мені жаль весны, сонця і квітів, що украшают мої стежки, коли ще пора прийде відійти, з нима розлука буде тяжка...

Надышол долгожданий час... і повернула на рідну землю. Щасливо поїла зір синіма верхами, які в гмлі поранку майорили над селом. Повертаючи домів, хотіла оспівати красу наймилійшой ей серцю Лемковины. Находила слова з мовы своїх предків, з літературной, і оспівувала рідне село, зруйнувану лемківску землю:

Земле моя, сторінко моя тиха, дзвіночками розквітнений луже, еднака нас била доля лиха, може зато тя люблю так дуже...
(Земле моя)

Але доля Лемківщины ся не зміняла. В сусідстві Бортного, дале стояли опорожнілы села: Сьвіржова, Незнайова, Чорне, Радоцина, Долге, Розстайне... і чым дале на схід, дуже іншых. Нарід выгнаний не вертал. Дичавіли місця по давных садибах, порастали копривом, дикым полоном огороды і цмонтері. Сады перестали родити солодки овочы, і до неба двигали свої руки — зосохнены конары. Плаче серце чутливой жінкы:

Земле моя любя, мила під карпатским синім небом, чым ты мене приманила, што так люблю тебе...

Земле моя занедбана, чом ты плугом не скраяна, од толоки по царину, од Попраду аж до Сяну. (Земле моя)

Боліла душа Меланії, коли стрічала на чужині лемківскы родини, што не змогли вернути ани ся акліматизувати на чужій землі. З далека пізнавала їх засмучене лице, котре одріжняло ся од решты народа:

Я всюди вас бачу, всюди зустрічаю, вигнаних з-під угла рідного у світ, і в товпі народу, всюди вас пізнаю бачу вашу душу зболілу навскрізь...
(1947)

Коли наново почала Меланія вратати в рідну землю, сіяла любов, як сіє зерно лемківській газда, до скалистой твердой землі, до землі просякненой бодем, серед лугів і на убочы. В кожде місце. Квітя любови прилушало дике зіля — лем при ей хыжы все найкраще квітло. Памятают о тім селяне, які повертали з выгнання до Бортного. Румяніли квітями загорідкы, оживали зьвиздистом плахтом придомовы загороды. Серед квітя і весняных яблони бавили ся діти... є так по гнесьній день. Бортне як жадне інше лемківске село — згідне і полне приказаной Меланіюм любови. Од выжнього кінця села, по нижній — чуеш лемківску бесіду.

Єй душа і серце было більше од змогы артистичного самореалізуваня — бо-ж нелегко сіяти любов. Засьвідчат про то рядкы верша:

Душе не унивай бодрись не уставай хоч слаба падаєш на терновий шлях ти ниву невдячну ори і засівай може іншим очам замайорить стяг... (Посію я любов)

Не минуло дуже років як до Бортного завітала «Лемківська ватра». Молоды Лемкы пригадали імя Меланії. Часто народжены юж на чужині, поклали нагробны вінкы і засьпівали «Вічная память». В тисячы люди, што одвіділи Бортне в ватряний час, наново ожыл минулий сьвіт! Для тых старшых з перед выселіня, і для молодых — казкова країна їх дідів. Поїли ся красом предвечерного неба, завішеного над Корнутом, Мережком і Высоким Магуричом. Крайнебо ласкаво шепотіло поезию Меланії, а они были такы щасливы, бо під стопами ніг чули рідну, материнську землю. О пару років «Ватра» одышла за наступну гору, до Ждыні, і певно кус ватряне про Меланію забыли, але ей поезия остала і памятає про нашы душы і потрібна нам на штоден, як в вершу «Коли погасне моя зоря».

Коли погасне моя зоря як очі мої втратять зір тоді відійду, любов лиш моя тут залишится серед гір і буде вона легеньким вітром над тою віяти землею де серед гробів у висназі пнялась дорога моя на ній терни були над ними рожі до них руки здіймала я за них хапала я щораз щоб не упати була приказом любов рідної гір дитини.

В роках сімдесятих XX століття декілька вершів надрукувало «Наше слово», декілька іншых регіональных періодиків, але никто не выдал їх в оформленю збіркы. Аж пришоу час, пят років тому родина Меланії Собин дополнила долгожданой потреби лемківской душы. В девятдесяту пяту річницю од дня народження, вышли зобраны творы «Під бортнянським небом». (Цитуваны фрагменты вершів выкорыстаны з копії рукописів). ■

Володислав ГРАБАН

Бортне, на могилі Меланії Собин (1986 рік) Фото автора статті

Історія

Полковник Армії Української Народної Республіки Павло Шандрук у війні проти більшовиків 1920 року

На зламі 1919-1920 років владні та військові кола, очолювані начальником польської держави маршалком Юзефом Пілсудським, у рамках «федералістської» або «прометеївської» політики приділяли велику увагу військовій підтримці незалежності держав, що межували з Польщею і Радянською Росією – України, Білорусі та прибалтійських республік. У цей час підполковник Армії УНР Павло Шандрук у Кам'янці-Подільському всіма силами старався зберегти сформований ним 1-й Рекрутський полк, незважаючи на дезертирство новобранців і непрості часи після завершення військових дій регулярної Армії УНР.

Польща задовго до Союзної угоди з Україною від 20 квітня 1920 року почала надавати їй військову допомогу. У грудні 1919 року маршалок Юзеф Пілсудський дозволив формувати українські частини на території, зайнятій польськими військами. У другій половині того ж місяця розпочалося створення майбутньої 6-ї Січової дивізії Армії УНР у таборі інтернованих воїнів у Бересті. 2 січня 1920 року Міністерство військових справ Польщі надало українським воякам статус «військових осіб заприязненої держави». Формування 6-ї Січової дивізії продовжалося у таборі в Ланьцуті. Міністерство забезпечувало українську частину продовольством та необхідними матеріалами.

10 січня 1920 року у Варшаві генштаб Армії УНР видав наказ про формування 2-ї Стрілецької бригади на Поділлі під командуванням полковника Олександра Шаповала. Невдовзі командувач української залоги в Кам'янці-Подільському, генерал Федір Колодій доручив полковникові Шаповалові приступити до формування 2-ї Стрілецької бригади і послав підполковника Шандрука до Варшави – для опрацювання деталей. У польській столиці Шандрук доповів головному отаману Симонові Петлюрі та військовому міністрові уряду УНР, генералові Володимиру Сальському про військову ситуацію на Поділлі й отримав гроші на формування бригади.

Таким чином, повернувшись за два тижні до Кам'янця-Подільського, Павло Шандрук «був сповнений надій і в доброму настрої». У ніч із 21 на 22 квітня 1920 року міністри закордонних справ Польщі й України – Ян Домбський та Андрій Лівницький – підписали Союзну угоду. Польська розвідка встановила, що значні сили Червоної армії, сконцентровані у так званій «Смоленській брамі», запланували наступ на початок травня. Юзеф Пілсудський вирішив нанести випереджувальний удар в Україні. Спільний польсько-український наступ (Wurawa Kijowska) розпочався на світанку 25 квітня 1920 року.

За спогадами Павла Шандрука: «На час наступу 25 квітня 1920 року ми не мали достатньо ні людей, ні зброї». 27 квітня 2-га Стрілецька дивізія звільнилася від більшовиків Могилів-Подільський. Жителі міста влаштували для українських старшин урочистий прийом. 6 травня 1920 року Армія УНР під командуванням генерала Михайла Омеляновича-Павленка, що поверталася із Першого зимового походу, прорвала фронт Червоної армії в районі Ямпольа на лівому березі Дністра. Наступ на Київ розвивався блискавично. 6-та Січова дивізія полковника Марка Безручка діяла на стику 2-ї та 3-ї польських армій. Більшовицький фронт прорвали в кількох місцях. 26 квітня 1920 року польські частини вступили до Житомира, Коростеня і Овруча, а 27 квітня – до Бердичева і Козятина.

7 травня 1920 року 6-та Січова дивізія полковника Марка Безручка в

▲ Старшини 4-ї Стрілецької бригади 2-ї Стрілецької дивізії Армії УНР. Сидять (зліва направо): сотник Олександр Шандрук, підполковник Павло Шандрук, полковник Олександр Шаповал (20 травня 1920 року). Фото надане автором статті

авангарді польсько-українських військ вступила до Києва. 24 травня до української столиці прибули головний отаман Симон Петлюра та уряд УНР, відбувся спільний парад українських і польських військ.

У кінці травня 1920 року 7-ма Стрілецька бригада Павла Шандрука та 2-га Стрілецька дивізія полковника Олександра Удовиченка наступали в боях на схід від Кам'янця-Подільського. Шандрук відзначив у спогадах і негативний момент наступу: «Явно недостатнім було забезпечення зброєю та обмундируванням, яке здійснювала польська сторона за Військовою конвенцією. Значну кількість рекрутів довелося відпустити додому».

На початку червня 1920 року після передислокації 1-ї Кінної армії Семьона Будьонного з Північного Кавказу стратегічна ініціатива перейшла до Червоної армії. 10 червня 3-тя польська армія залишила Київ. У важких боях при відступі до Коростеня й Рівного відзначилася 6-та Січова дивізія. Перебуваючи в ар'єгарді, вона не мала великих втрат і захопила полонених та трофеї.

2 липня 1920 року командувач Західного фронту Михайл Тухачевський оголосив: «Війська червоного прапора стоять готові до смертельної битви з військами білого орла... до помсти за збещений Київ і до втоплення злочинного уряду Пілсудського в крові знищеної польської армії. На Заході вирішується доля всесвітньої революції. Через труп Польщі – до всесвітнього пожегари... На Вільно – Мінськ – Варшаву марш!».

У 1922 році генерал Микола Капустянський, аналізуючи в таборі для інтернованих вояків Армії УНР в Ланьцуті відступ польських солдат з України і

Білорусі до Вісли, писав: «Хвиля червоного війська на початку серпня 1920 року докотилася до Західного Буга. Але вони знесилилися. Стратегія вимагала припинити наступ, бо майже всі чотири армії Тухачевського розтягнулися в ниточку. Тили не налагодили, повний брак вогнеприпасів, резервів майже не залишилося... Троцький і комісари захопилися політичною метою взяти Варшаву та робити світову революцію, й принесли в жертву стратегічні вимоги. Червона армія зазнала рішучої поразки під Варшавою».

Уже підвищений на той момент до рангу генерала Павло Шандрук проаналізував битву під Замостям у машинописі «Дії Української армії у війні 1920 року»: «Марш такої грізної потуги як 1-а Кінна армія Семьона Будьонного на допомогу військам Західного фронту Михайла Тухачевського зупинила під Замостям 6-та Січова дивізія полковника Марка Безручка. Вона прикривала на початку серпня район концентрації польських сил, зібраних Юзефом Пілсудським для контрудару з-за ріки Вепр на Демблін і Люблін. 12 серпня дивізія відбила в більшовиків Чернейов і в марші на схід зайняла Краснистав і Замость. Там полковник Марко Безручко отримав наказ перекрити дорогу 1-й Кінній армії».

Безручко мав у Замості 1000 вояків 6-ї Січової дивізії, 31-й польський піхотний полк, кілька менших відділів, дивізіон артилерії та бронепотяг. Саперний курінь разом із тисячами місцевих жителів за кілька діб збудував навколо міста 18-кілометрову смугу оборони з ровів проти кінноти, 3-4 рядів кільчастого дроту, окопів, кулеметних гнізд і ходів сполучення. Від 28 серпня 1920 року три дні піхота і спі-

шена кавалерія командарма Семьона Будьонного безуспішно штурмувала Замость. І не змогла прорватися на допомогу військам Тухачевського під Варшаву.

На початку липня 1920 року українці мали великі втрати у битвах на схід від Могилева-Подільського. 14 липня Армія УНР організовано відійшла за Збруч. Польські історики, оцінюючи її дії, підкреслювали вміння українців використовувати для оборони річки – притоки Дністра, а також вдале використання маневру при бойових операціях.

На Південно-Східному фронті, який утримувала Армія УНР, 3-тю Залізну дивізію перевели до Городенки. Звідти вона 15 вересня 1920 року форсувала Дністер і рушила на схід. «Червоні» в паніці відступали. 21 вересня дивізія, подолавши 120 кілометрів, перетнула Збруч і опинилася на рідній землі.

Генерал Павло Шандрук згадував: «Хоча нам вдалося погнати ворога з мінімальними втратами, нас було мало. Незважаючи на те, що більшовики отримали підкріплення, ми вирішили переслідувати їх і просуватись якомога скоріше, використовуючи піднесення бойового духу вояків. Знову й знову повторювалося те саме: бої, прискорені марші, короткий відпочинок». Згодом полковника Павла Шандрука підвищили до рангу генерала-хорунжого за бойові заслуги у форсуванні Дністра і в наступі до Збруча. ■

Ярослав СЕРЕДНИЦЬКИЙ

За матеріалами книжки Ярослава Середницького «Павло Шандрук. Перша світова і три російсько-українські війни». – Тернопіль: Мандрівець, 2015. – 224 с.

ПОДІЇ У СВІТІ

Фото автора статті

Білоруська революція свідомості

У неділю, 23 серпня, білоруські протестувальники вкотре продемонстрували, що вони рішуче налаштовані у своїй мирній боротьбі проти президента Олександра Лукашенка. Від 9 серпня протести тривають по всій країні, однак 250 тисяч демонстрантів на вулицях Мінська, схоже, не можуть послабити нинішню владу. Лукашенко налаштований зберегти посаду, тому на вулицях білоруської столиці в неділю стояли ОМОН (міліція спеціального призначення) й армія.

Усунувши перед виборами незалежних претендентів на посаду президента, влада у такий спосіб активізувала об'єднання виборців навколо кандидатики Світлани Тихановської. Люди не хотіли, щоб їхні голоси вкрали. Ще під час передвиборчої кампанії було зрозуміло, що нинішнє голосування буде іншим: білоруси готові відстояти свій вибір.

За словами протестувальників, результати були сфальсифіковані. Центральна виборча комісія повідомила, що під час так званого дострокового волевиявлення (запровадженого з 4 по 8 серпня для тих, хто не міг прийти на дільниці в основний день 9 серпня — *ред.*) свої голоси віддали 41,7% виборців. Це рекордний результат, таке голосування за відсутності незалежного контролю дає чудову можливість фальшувати результати.

Після закриття дільниць о 20.00 білоруське державне телебачення оприлюднило офіційні дані екзит-полу, згідно з якими чинний президент отримав 79,7% голосів, а незалежна кандидатка Світлана Тихановська — 6,8% голосів. Остаточні результати, оголошені 14 серпня, показали, що Лукашенко здобув 80,1% голосів, а Тихановська — 10,1%. Від самого початку білорусам було важко повірити у цей результат.

Самоорганізація

Напередодні голосування незалежні Telegram-канали опублікували інструкції, як поводитися та що взяти з собою на акції протесту. Перш за все з'явився план, зрештою, дуже простий: спочатку спробувати зібратися навколо своїх виборчих комісій з вимогами оприлюднити результати, а потім вийти на акції протесту у центр Мінська та на головні площі й вулиці інших міст.

Це відбувалося за відсутності лідерів та організованих опозиційних структур, які могли би підтримати протести. Саму Тихановську швидко змусили виїхати з країни. Тим не менше, люди вийшли на вулиці. Сутички розгоралися швидко, і проти демонстрантів виступив ОМОН. У хід пішли гумові снаряди, світлозвуківі боеприпаси та газові гранати. Перші протестувальники дістали травми, сутички тривали до пізньої ночі. З різних куточків білоруської столиці лунали звуки важких вибухів та постріли.

Влада відключила інтернет, вважаючи, що це один із основних інструментів мобілізації та координації протестувальників. Але наступного дня після виборів люди знову зібралися на вулицях міст. Сутички поновились.

Невдовзі стало зрозуміло, що білоруси можуть самоорганізуватися без лідерів та класичного координаційного штабу (цю функцію в певному сенсі взяли на себе незалежні Telegram-канали). Правоохоронні органи намагалися відтіснити протестувальників якомога далі від центру. Протести почалися у віддалених районах, часто були стихійними. ОМОН та солдати внутрішніх військ жорстоко їх розігнали. Однак демонстранти відповіли на це різними новими формами діяльності та самопомогі: наприклад, колони автомобілів намагалися перекрити вулиці.

Мешканці багатоквартирних будинків поблизу місць зіткнень відкривали під'їзди, часто можна було побачити людей, які чергували, притримуючи двері. Усе це робилося для того, щоб забезпечити притулок для тих, хто рятувався від омонівців (Telegram-канали також публікували коди цифрових замків у будинках за конкретними адресами).

Але й це не все. Від самого початку протестів лунали заклики до загального страйку по всій країні. Спочатку ця ідея здавалася невдалою, але з часом усе більше працівників державних установ приєднувалися до протестів. Це, мабуть, викликало занепокоєння влади.

Спроба залякати суспільство і тим самим зламати опір не вдалася. Керівництво країни також не змогло постійно блокувати інтернет, адже це дуже дорого. Деякі компанії, що працюють переважно в мережі, почали думати про переведення свого бізнесу до сусідніх країн.

Так чи інакше, інтернет-блокада, яку частково вдалося обійти, не завадила мобілізації протестувальників. Після кількох днів сутичок з омонівцями люди повірили, що можуть протистояти навіть таким брутальним діям. Зростала рішучість, з'явилася віра у перемогу. Багато хто виходив на вулиці, не погоджуючись із жорстокістю влади проти звичайних громадян. За кілька днів силовики арештували близько семи тисяч людей. Коли їх почали відпускати, надійшли численні повідомлення про катування затриманих. Це викликало ще більше обурення та протистояння активної частини суспільства.

«Ми будемо стояти до кінця»

Чимало білоруських співрозмовників вважає, що успіх протестів залежить від працівників, що страйкують. У п'ятницю Світлана Тихановська закликала продовжити цей вид боротьби.

Усе почалося після того, як влада вирішила застосувати силу проти демонстрантів. 17 серпня Олександр Лукашенко прилетів гелікоптером на Мінський завод колісних тракторів, працівники якого також відмовилися виходити на роботу на знак протесту. Під час своєї промови чинний президент почув крики «Йди геть!». Страйкарі зупинялися також перед іншими підприємствами і закликали робітників покинути заводи та приєднатися до них.

— Ми тільки починаємо. Ми просто організувалися і вийшли вперше... Треба показати іншим, що не варто боятися, що ми вільні і що можемо вийти на захист своїх поглядів. Так, ми не отримаємо зарплату за ці дні. Але ми готові принести жертви для нашої країни, для змін, — сказали двоє молодих працівників.

На південь від Мінська знаходиться Солігорськ. Це — молоде місто, засноване у 1958 році, яке, втім, є важливим промисловим центром Білорусі. Зараз там проживають понад 106 000 мешканців. Найбільше підприємство — «Білоруськалій» — видобуває калійні солі та виробляє з них добрива, є одним з найбільших платників податків у країні. Там працюють близько

20 000 людей. І саме частина цього колективу оголосила страйк.

— Ми — не худоба, не стадо і не боягузи. Ми — нація. Ми, білоруси! — слова пісні лунають із гучномовця на сцені. Робітники стоять неподалік.

У середу, 19 серпня, на площі збираються люди. По-перше, прийшли профспілкові лідери, зокрема й ветерани, які згадали про боротьбу за свої права у 1991 році. Після них виступив білоруський рок-гурт «J: Морс». А потім на сцену вийшли представники страйкового комітету.

— Через події, які відбулися під час виборчої кампанії та в період жорстокого застосування сили проти мирних протестувальників, працівники «Білоруськалій» перебувають у психологічному стані, що не дозволяє їм виконувати свої обов'язки у спосіб, безпечний для життя та здоров'я! Працівники змушені турбуватися про безпеку своїх сімей та близьких. Відповідно до статті 41 розділу III Конституції Республіки Білорусь ми маємо право захищати свої соціальні та економічні інтереси, зокрема і шляхом страйків, — чути зі сцени.

Також зачитали список із шести вимог. По-перше — не визнавати результатів виборів; по-друге — притягнути до відповідальності Олександра Лукашенка та Лідію Ярмошин (голову Центральної виборчої комісії) за фальсифікації. По-третє — звільнити всіх політичних в'язнів та учасників акцій. По-четверте — заборонити покарання страйкарів. По-п'яте — забезпечити дотримання прав працівників під час страйку. По-шосте — скасувати трудові договори та запровадити працевлаштування на повну ставку.

Точно невідомо, скільки підприємств у Білорусі страйкує. Ситуацію ускладнює заплутана і тривала процедура легалізації страйків. Був створений спеціальний фонд, з якого виплачують допомогу тим робітникам, яким затримують зарплату. Тим часом представників страйкових комітетів викликають на допит, а Лукашенко оголосив про закриття заводів, працівники яких протестують та відмовляються виходити на роботу.

Демонстрація сили

Перший та другий тиждень після виборів, безперечно, належали протестувальникам. До 250 000 людей взяла участь в організованих маршах у столиці.

23 серпня громадяни вийшли на марш Нової Білорусі до будівлі уряду на Майдані Незалежності. Люди заповнили не лише саму площу, а й частину проспекту Незалежності, що веде до неї. Знову не було жодних промов, протестувальники прийшли з біло-червоно-білими прапорами та намальованими від руки плакатами. Час від часу над площею та проспектом лунали крики «Йди геть!», «Хай живе Білорусь!».

Звіти протестувальники вирушили до монумента «Мінськ — місто-герой» у центрі міста. Але там на них чекали озброєні солдати, ОМОН та колючий дріт. Провести мітинг не вдалося, доставку звукової техніки заблокували. Координаційна рада, яку створили минулого тижня, якраз збиралася зробити заяву, основним моментом якої мало бути визнання Світлани Тихановської обраною президенткою.

Деякі демонстранти вирушили далі до Палацу незалежності — президентської резиденції — але доступ до нього закрили солдати та спеціальна техніка. З'явилася інформація, що Лукашенка евакуювали з палацу вертольотом. Однак пізніше влада оприлюднила відео, на якому можна було побачити Лукашенка на борту гелікоптера, яким він прилетів на місце подій. На записі він у бронезилеті з автоматом у руці, оточений охоронцями із зброєю; також — підходить до омонівців і дякує їм, а вони йому аплодують.

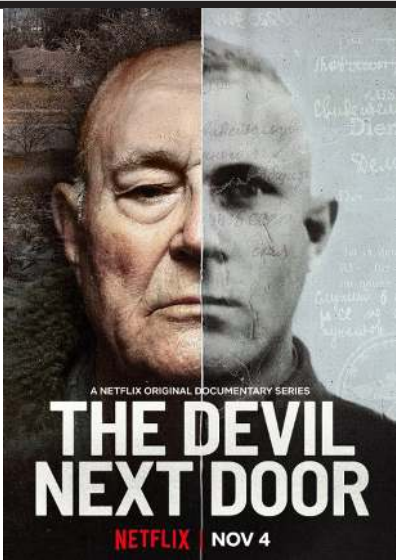
Лукашенко не має наміру поступатися протестувальникам. Ще до виборів він заявив, що не уявляє, як прокидається зранку і розуміє, що більше не є президентом. Це означає, що влада може посилити репресії та знову застосувати силу.

Чи відбувається у Білорусі революція?

Чимало експертів вважає, що події у Білорусі не можна охарактеризувати як революцію. Дійсно, навіть самі протестувальники не використовують такий термін. Проте останні два тижні принесли, схоже, революційні зміни у свідомості самих білорусів. Йдеться не лише про втому від влади, але й про активне ставлення до змін.

Сьогодні важко передбачити, чим завершаться події у цій країні, але ми можемо говорити про важливий момент перемін у свідомості людей та нову точку відліку сучасної національної ідентичності й побудови громадянського суспільства у Білорусі. ■

Петро АНДРУСЧКО, Мінськ

Документальний серіал «**Iwan Groźny z Treblinky**» (оригінал «The Devil Next Door»), реж. Йоссі Блох, Данель Сіван. Netflix, США, 2019 рік.

Не засуджений і не виправданий: історія Івана Дем'янюка

На платформі «Netflix» доступний минулорічний п'ятисерійний документальний серіал «Диявол по сусідству». У польському варіанті він називається «Іван Грозний з Треблінки» («Iwan Groźny z Treblinky»). Автори стрічки повертаються до питання про те, чи був українець Іван Дем'янюк нацистським злочинцем.

Ті, що впізнали ката

Дем'янюк народився сто років тому в селі Дубові Махаринці Вінницької області. Пережив Голодомор, потім потрапив у ряди Червоної армії, а пізніше — у нацистський полон. Під час II Світової війни перебував на території Польщі, потім емігрував до США, де працював механіком на заводі Генрі Форда. Мав дружину та трьох дітей. Разом вони відвідували православну церкву у місті Клівленд, жили життям місцевої української громади. Уже як Джон, а не Іван, він реалізував свою мрію про крашу долю за океаном. До певного часу. А точніше — до 70-х років минулого сторіччя. Саме тоді американські міграційні служби отримали з Москви список своїх громадян, які співпрацювали з нацистами. Їхні фотографії вислали в Ізраїль. Там свідки, які пережили Голокост, впізнали у Джоні-Іванові Дем'янюку ката з концтабору в Треблінці, «Івана Грозного». Це він із задоволенням, як стверджувалося, закидав в'язнів у газові камери, бив їх, колов мечем та обрізав вуха і груди. Для Дем'янюка це означало, що решту життя він проведе як фігурант судових процесів у трьох країнах; його двічі позбавлять громадянства, він потрапить у смертну камеру, потім буде виправданий і знову засуджений. Для одних він назавжди залишиться нацистським дияволом, для інших — жертвою, бо переконливих доказів його провини так і не було наведено.

Судові процеси та вироки

У стрічці багато оригінальних документальних матеріалів, свідчень спостерігачів та головних героїв подій. Є архівні записи та сучасні коментарі. Процес Дем'янюка в Єрусалимі вперше транслювали повністю і вживу. Це тут жертви, які пройшли концтабори, вказували на головного героя та говорили: «Це — Іван із газових камер у Треблінці». Сам Дем'янюк зберігав спокій, навіть холодно відстороненість. Дехто стверджував, що він майстерно і свідомо виконував заздалегідь продуману роль для побудови алібі. Тому переважно мовчав, демонстрував співчуття жертвам і власну релігійність. На останніх процесах у США і Німеччині він уже був хворий: Дем'янюка привозили до судової зали на інвалідному кріслі чи

РЕЦЕНЗІЇ ТА ОГЛЯДИ

вносили на лікарняному ліжку. Водночас американські служби мали відеозаписи, де нібито хворий Дем'янюк самотійно заходить у крамницю та сідає в машину. Під час першого процесу в Єрусалимі Дем'янюк говорив, щоб «на його шиї не затягували петлю за провини когось іншого». Його адвокат також переконував, що «дияволом з Треблінки» точно не є простий механік-пенсіонер. Однак це не переконало суддів, і вирок від 1988 року був однозначний — Дем'янюка визнали винним, покаранням мала бути смерть через повішення.

Оманлива пам'ять

Водночас до апеляції з'явилися нові факти. У сміттовому баку біля ресторану «Макдональдс» у Вашингтоні якимось чином опинилися документи відомства, яке займалося звинуваченнями проти Дем'янюка. Родина Івана передала їх адвокатам; порізані та складені заново, ніби пазли, документи показали, що відомство від початку мало сумніви щодо ідентичності «Івана Грозного». Згідно з цими даними, людину, яка розпізнала Дем'янюка як «Грозного», спеціально для цього підготували. Якою була атмосфера процесу, показує те, що під час апеляції одного з двох адвокатів погрозами довели до самогубства. Одного дня після телефонного дзвінка він вийшов з дому, знайшов високий будинок і стрибнув з 15-го поверху. На його похороні головного адвоката облили кислотою, через що він частково втратив зір. Кожен, хто виявляв сумнів у справі Дем'янюка, автоматично ставав зрадником і прихильником нацизму. На процес у Єрусалимі автобусами ввозили учнів у рамках живого уроку історії. Під час трансляції таксиста зупинили машини, припиняли роботу фабрики. Якщо перший процес завершився покаранням, то другий — апеляційний — зняв провину з головного оскарженого. Тут виявився наступний трагічний момент, бо адвокат Дем'янюка заявив: жертви Голокосту свідомо або з огляду на свій вік говорили неправду. Одним із тих, хто впізнав у Дем'янюку «Грозного», був в'язень Треблінки Еліяху Розенберг. Адвокати знайшли його власноруч написане відрізок після війни зізнання, у якому він стверджує, що «Івана Грозного» вбили в'язні під час повстання в концтаборі 1943 року. Після цього Розенберг заявив, що їм здалося, що вони вбили ката, бо він тепер сидить у залі засідань. Інша людина, що вказала на Дем'янюка як на злочинця, не пам'ятала імені свого сина, що загинув під час Голокосту, а на запитання про те, як потрапила до Флориди, відповіла, що приїхала з польської Ченстохови поїздом. Такі слова, попри незаперечність трагедії Голокосту, показали, наскільки делікатною є справа людської пам'яті, яким сильним — прагнення справедливості, а може, навіть помсти. Ці почуття не конче мусять йти у парі з фактами. І так завжди буде там, де є людська трагедія та особистий біль.

У «Грозного» інші очі

Апеляція випала на часи розвалу Радянського Союзу і часткового відкриття архівів КДБ. Адвокат Дем'янюка Йорам Шефтель був переконаний, що, аби встановити правду, треба дістати усі свідчення та документи про Треблінку та «Івана Грозного». Для цього він вирушив до Москви та Києва, але повернувся ні з чим. І тоді несподівано в Ізраїль прийшов факс із відділення КДБ зі свідченнями вахманів (вишколених нацистами охоронців у концтаборах) з Треблінки, які чітко заявили, що «Іваном Грозним» був Іван Марченко. Кожен вахман говорив, що «Грозний» мав темно-карі очі, те ж саме було зазначено у його нацистському посвідченні. А очі Дем'янюка були світло-сині. Тоді сто-

рона обвинувачення заявила, що свідчення вахманів не конче вірогідні. Що цікаво — у стрічці можна простежити, як радянські документи ставали вірогідними або ні в залежності від того, якій стороні це було вигідно. Далі у закидах проти Дем'янюка з'явився факт, що він сам раніше вказав «Марченко» як дівоче прізвище матері. Зрештою в липні 1993 року суд одноголосно виправдав Івана Дем'янюка та зняв із нього звинувачення, які стосувалися «Івана Грозного з Треблінки». Жертви таборів не могли у це повірити. Стверджували, що вище за їхні розповіді поставили свідчення українців, яких судили за співпрацю з фашистами. Судді, які раніше визнали Дем'янюка винним, також відзначали, що його виправдали на основі слабких доказів.

Не дочекався вироку

Іван Дем'янюк повернувся до США, але місцеві служби надалі підозрювали його в участі у масових вбивствах в іншому концтаборі — Собіборі. Бюро спеціальних досліджень не хотіло, аби він уникнув покарання; там стверджували, що мають докази того, що Дем'янюк бив євреїв, яких відправляли у газові камери. У 2009 році українця знову забрали з дому. Зрештою він опинився на лаві підсудних у Мюнхені. Там його звинуватили в тому, що він був охоронцем у таборах смерті та співучасником вбивства 28 тисяч людей. Дем'янюку присудили 5 років ув'язнення. З огляду на вік та стан здоров'я він не потрапив до в'язниці одразу. У 2012 році, не дочекавшись результату апеляції, він помер у Німеччині. Відповідно до місцевого законодавства, у такій ситуації звинувачення знімаються.

Моральні дилеми

Документальна стрічка від «Netflix» не дає чіткої відповіді на всі запитання, що виникають у процесі перегляду. Глядач отримує можливість самому стати суддею і впродовж п'яти серій вислуховувати юристів, самого Дем'янюка, його сім'ю, знайомих, прокурорів, жертв Голокосту та їхніх нащадків. Автори фільму показують також оригінальні записи судового процесу та низку архівних матеріалів, зокрема світлини з Треблінки. Аргументи двох сторін подають виважено; ці факти глядач має інтерпретувати самостійно, виробивши власну оцінку постаті Івана Дем'янюка і того, чи винний він у злочинах. Варто також підкреслити, що авторам вдалося показати складність моральних питань. У випадку садизму і знущання над жертвами відповідь однозначна. А що з ситуацією, коли відмова співпрацювати з нацистами для конкретної людини означала неминучу смерть? Відомо також, що після війни тисячі нацистів сховалися у США; були гарячими противниками комунізму, тому американці визнавали їх потрібними і не цікавилися їхнім минулим. Наприкінці останньої серії начальник Івана Дем'янюка із заводу Форда пригадає, що нацист, який винайшов ракети, що ними бомбили Англію, був «батьком» космічної програми США і дав американцям можливість полетіти на Місяць. Яким його запам'ятати — героєм чи злочинцем? У серіалі «Іван Грозний з Треблінки» один із близьких Івана Дем'янюка перед останнім судом питає також: чим суспільству може загрожувати 90-річний дідусь? Інша ж сторона вказує на те, що покарання має бути за будь-яких обставин, бо злочинці не можуть сподіватися, що їхні провини зітруться з людської пам'яті. Ось — деякі з дилем, з якими зіткнеться той, хто вирішить ознайомитися з цією документальною стрічкою. ■

Григорій СПОДАРИК

Відійшли...

Henrykowi Wujcowi Na pożegnanie

Heniu,
Szukam słów
Jakby mi ktoś, rozbił szklany stół.
Skaleczył stopy, szukam Ciebie
w myślach, opoko...
Wczoraj las biłgorajski pachniał,
Wiesz, grzyby zbierałem,
a Ty odchodzisz
w niebiańskie Roztocze...

Heniu,
Jeszcze nie dokończyłś
modlitwy o sprawiedliwość.
Tej, której mnie uczyłeś,
tej prawej,
za Polskę bardzo sprawiedliwą.

Heniu,
Śpij w łabędzim puchu
polskiej ziemi,
Zagładnij na Watę
na łemkowskiej ziemi,
tam stara brzoza rośnie wiekami,
Usiądź sobie,
naszych pieśni posłuchaj
i czekaj na nas...

Do zobaczenia
Heniu,
Do pozaran
Wicznaja Tobi pamjat

Aleksander Maślej

Romanowi Wasylchaku Na pożegnanie

Романе,
Той нещасний зимовий вечір
Той довгий сон
Знаш,
Рихвалдчани сіно збирають
А уці, як море у Рихвалді ідуть

Романе,
Хто буде уці пас?
Хто буде в Рихвалді за нима гукати?
В такий гарний, чудовий час

Романе,
Иди на небесний Рихвалд
Уці пасти
Під старом черешньом сядь
І виглядай нас
До позарани
Романе,
На нас теж прийде час
До позарани Романе,
Вічная Тобі пам'ятъ

Олександр Маслей

6 DNI MUZYKI UKRAIŃSKIEJ w WARSZAWIE

6. ДНІ УКРАЇНСЬКОЇ МУЗИКИ у ВАРШАВІ 6–11 вересня 2020

Partnerzy:

Patronat medialny:

Відзначення 80-х роковин смерті прем'єр-міністра уряду Української Народної Республіки в екзилі Пилипа Пилипчука

Холм, 30 серпня 2020 року (неділя)

12.00 — Православне кладовище на Холмській горі **Панахида над могилою Пилипа Пилипчука, покладення вінків, промови офіційних гостей.**

13.00 — Холмська публічна бібліотека ім. Марії-Пауліни Орсетті у Холмі, вул. Партизанів 40 **Науковий симпозіум «100-річчя польсько-українського союзу 1920 року та його наслідки в історії Холмщини». До 80-х роковин смерті прем'єр-міністра уряду Української Народної Республіки в екзилі Пилипа Пилипчука**

Організатори симпозіуму: Українське товариство, Підляський науковий інститут.

- Відкриття симпозіуму.
- Доктор Олександр Колянчук (Перемишль): «Пилип Пилипчук (1869-1940) та його роль в історії України».
- Професор, доктор наук (doktor habilitowany) Мірослав Шуміло (Люблін): «Польсько-український союз 1920 року та його геополітичне значення».
- Доктор Маріуш Сава (Люблін-Вербковичі): «Донські та кубанські козаки у боротьбі з більшовиками на Холмщині в 1920 році».
- Доктор Григорій Купріянович (Люблін): «Ситуація українців Холмщини у період польсько-українського союзу 1920 року».
- Дискусія.
- Закриття симпозіуму.

Концерт пам'яті Пилипа Пилипчука

- Промови офіційних гостей.
- Концерт молодих бандуристок Наталії та Вероніки Кіх з Перемишля.
- Закінчення концерту.

З огляду на епідемічну ситуацію кількість учасників подій обмежена.

У всіх присутніх на заходах повинні бути закриті ніс та рот (просимо самостійно забезпечити засоби індивідуального захисту).

Відповідно до рекомендацій Міністерства культури та національної спадщини учасників симпозіуму та концерту просять надати особисті та контактні дані для полегшення роботи санітарних служб.

Організатори: Українське товариство, Кафедра права православної парафії св. Івана Богослова в Холмі.

Співорганізатори: Почесне консульство України в Холмі, Холмська публічна бібліотека ім. Марії-Пауліни Орсетті у Холмі, Підляський науковий інститут, фонд «Партнерство та співпраця» (Холм).

Почесний патронат: Надзвичайний і Повноважний Посол України в Республіці Польща, мер міста Холм.

Медіа-партнери: Український часопис Підляшся «Над Бугом і Нарвою», Український тижневик «Наше слово», Польське радіо Люблін, Радіо Бонтон, «Super Tydzień Chełmski», Польське телебачення Люблін.

Заходи проводяться завдяки фінансовій підтримці фонду «Партнерство та співпраця» (Холм) та фірми «Мідекс» (Березно).

Всечеснішому Отцю Маріушові Дмитерку, пароху білобівської парафії Різдва Пресвятої Богородиці

Дорогий Отче!

З нагоди ювілею 15-ліття Вашого священства висловлюємо Господу Богу щиро вдячність за те, що дано нам бути свідками радості, відповідальності й поваги, з якими виповнюєте своє покликання.

Дякуємо за молитви за нас, натхненні й мудрі настанови, за притаманну Вам зичливість до всіх нас разом і кожного зокрема.

Нехай Господь Бог надалі осячує Ваше служіння, дарує здоров'я і помножує таланти.

Парафіяльна спільнота Білого Бору

«На Івана, на Купала. Літні зустрічі з українським фольклором»

29 серпня

в Загороді у Козликах над Нарвою

Програма:

15.00-17.30 — майстер-класи з підляських традицій:

- «Використання квітів і трав у традиції підляського села» (Ірина Киризюк),
- «Використання традиційних підляських рослинних орнаментів на пряхниках» (Єва Степанюк).

18.00 — лекція про літні традиції на Підляшші (Людмила Лабович, Підляський науковий інститут).

19.00 — концерт ансамблів з регіону.

20.00 — обряд пускання вінків на воду.

20.20 — концерт ансамблів з регіону і з Варшави.

XVIII Загальнопольський конкурс малюнків

«Рідні землі дідусів моїми очима»

Роботи можна виконувати у різних техніках (найкращий формат — А3). Просимо не класти на малюнки пластилін та гострі елементи, які можуть знищити дитячі роботи під час транспортування. Братимуться до уваги тільки індивідуальні праці. На звороті просимо вказати:

- ім'я і прізвище
- клас і школу, вік автора
- адресу і номер телефону.

Професійне журі оцінюватиме виконавців у категоріях:

- діти дошкільного віку (до 6 років);
- школярі 7-9 років (початкова школа);
- школярі 10-12 років;
- школярі 13-15 років.

Найкращі роботи будуть нагороджені та експоновані під час XLV Фестивалю українських дитячих ансамблів — Кошалін-2020.

Ми не повертаємо малюнки!

Роботи просимо надсилати **до 30 вересня 2020** на адресу:

Związek Ukraińców w Polsce
Zarząd Oddziału w Koszalinie
ul. J. Piłsudskiego 6/1, 75-500 Koszalin.
тел.: 094 /342-64-70, 884-994-009
zup_koszalin@wp.pl

Управа відділу ОУП у Кошаліні

Управи відділу та гуртка в Кошаліні Об'єднання українців у Польщі запрошують на XIV ЗУСТРІЧ КУЛЬТУР — КОШАЛІН 2020, яка відбудеться 12 вересня 2020 року (субота) о 16.00. Площа перед ратушею — Кошалін (Rynek Staromiejski, Koszalin — scena City Box)

На заході будуть представлені українська, німецька, російська та кашубська культури.

Зірка концерту: «ГОРПИНА» (український гурт із Ольштина)

Будуть також страви нацменшин та ігри для дітей! Вхід вільний!

Співорганізатори: Центр культури «СК 105»; Музей в Кошаліні; Німецьке суспільно-культурне товариство «Pomerania» в Кошаліні; Навчально-інтеграційний фонд «Freida» (ромська меншина в Кошаліні); Відділ Кашубсько-Поморського об'єднання в Кошаліні; Управління доріг та транспорту в Кошаліні; Управління спортивними об'єктами в Кошаліні.

Спонсори: Ad. Media Consulting; Управління гміни міста Кошаліна (співфінансування у формі дотації); Західнопоморське воєводство (співфінансування з бюджету).

XLV Фестиваль українських дитячих ансамблів — Кошалін-2020 відбудеться 14-15 листопада 2020 року (субота, неділя)

Заявки на участь просимо надсилати до 20 вересня на адресу:

Związek Ukraińców w Polsce,
Zarząd Oddziału w Koszalinie
ul. J. Piłsudskiego 6/1
75-500 Koszalin
тел.: 94 /342-64-70, 884-994-009
zup_koszalin@wp.pl

У заяві слід вказати:

- назву ансамблю
- місцевість
- ім'я та прізвище керівника, а також його електронну адресу і телефон
- тему, заголовок, час тривання програми (виступ у суботу — не довше 15 хв, у неділю — 10 хв)
- кількість виконавців та опікунів (1 на 15 дітей)
- кількість мікрофонів тощо.

Управа відділу ОУП у Кошаліні

Колишні мешканці села Тростянець і Грозова та їхні нащадки запрошують усіх охочих взяти участь у зустрічах у рідних селах. Заходи відбудуться 12-13.09.2020.

Детальна інформація за номерами: +48 609 271 201 — Богдан Патра (Тшеб'ятів), +48 666 179 770 — Аліна Баціц-Салішевська (Слупськ). Приїжджайте у рідне село!

11-12 вересня в Перемишлі в Народному домі відбудеться II Міжнародна наукова конференція «Українці та їхні сусіди впродовж століть: політика, економіка, релігія, культура і повсякденне життя».

Детальну програму дивіться на сайті «Нашого слова». Організатор — Українське історичне товариство у Польщі

Adres: Redakcja "Nasze Słowo", ul. Kościeliska 7, 03-614 Warszawa, tel.: prenumerata i reklama — tel./fax 22 677-88-10, redaktor naczelny — 22 677-88-11, sekretarz redakcji — 22 677-84-46, redakcja — 22 677-84-45.

E-mail: redakcja@nasze-slowo.pl, prenumerata@nasze-slowo.pl, ogloszenia@nasze-slowo.pl

Internet: www.nasze-slowo.pl

Kolegium Redakcyjne: Khrystyna Zanyk, Piotr Tyma, Paweł Łoza, Tetiana Daniuchenko, Anastazja Krawczuk, Daryna Popil.

Zespół redakcyjny: redaktor naczelny — Khrystyna Zanyk, zastępca redaktora naczelnego — Paweł Łoza, sekretarz — Tetiana Daniuchenko, redaktorzy — Igor Szczerba (Warszawa), Anna Winnicka (Koszalin), Grzegorz Spodarek (Kętrzyn), Katarzyna Komar-Macyńska (Przemyśl), redaktor stylistyczny — Olga Rusina, redaktor techniczny — Olga Michaluk, prenumerata, reklama — Lesia Korostatewycz.

Współpracownicy: Stefan Migus (Olsztyn), Janusz Bakunowicz (Bielsk Podlaski), Anastazja Krawczuk (Warszawa), Anastasija Kanarska (Lwów), Piotr Andrusieczko (Poznań, Kijów), Olesia Gieral (Lublin), Bogdan Tchórz (Górowo Iławeckie), Ludmiła Łabowicz (Białystok), Oksana Kulczewycz (Legnica), Igor Isajew (Warszawa), Jerzy Gawryluk (Bielsk Podlaski), Mikołaj Pipka (Przemyśl), Olena Humeniuk (Kijów), Kateryna Semchuk (Kijów), Adam Wiewiórka (Legnica), Daryna Popil (Warszawa), Aleksandra Iwaniuk (Warszawa).

Wydawca: Związek Ukraińców w Polsce, ul. Kościeliska 7 03-614 Warszawa, tel.: 22 679-96-77, 677-88-05 (sekretariat), 22 677-88-06 (sekretarz Zarządu Głównego), fax: 22 679-96-95, E-mail: zuwp@post.pl, sekretariat@ukraina.com.pl, Internet: http://www.oup.ukraina.com.pl

Fotokład: Redakcja „Nasze Słowo”

Druk: Drukarnia „Efekt”. Nakład 2700 egz.

Pismo dofinansowano ze środków dotacji Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji Związek Ukraińców w Polsce Z.G., ul. Kościeliska 7, 03-614 Warszawa

Konto bankowe dla wpłat w PLN, EURO, CAD:
47 1160 2202 0000 0000 5515 6292
IBAN: PL20 1160 2202 0000 0000 5515 6196
BIC/S.W.I.F.T.: BIGBPLPWXXX
Bank Millennium S.A., ul. S. Żaryna 2a, 02-593 Warszawa

Konto bankowe dla wpłat tylko w USD:
IBAN: PL20 1160 2202 0000 0000 5515 6196
BIC/S.W.I.F.T.: BIGBPLPWXXX
Bank Millennium S.A., ul. S. Żaryna 2a, 02-593 Warszawa

Poglądy autorów publikacji nie zawsze są zbieżne z poglądami redakcji. Za wiarygodność faktów odpowiadają autorzy. Redakcja nie zwraca tekstów nie zamówionych oraz zastrzega sobie prawo ich redagowania, skracania i zmiany tytułów. Koresponduje z czytelnikami tylko na łamach tygodnika. Rozpowszechnianie materiałów z „Naszego Słowa” wyłącznie za zgodą redakcji. Za treść ogłoszeń i reklam redakcja nie ponosi odpowiedzialności. „Nasze Słowo” dostępne jest w oddziałach Poczty Polskiej, w kioskach RUCH-u, w wybranych EMPIK-ach oraz w wydaniu internetowym www.eprasa.pl/news/nasze-slowo.

Prenumerata realizowana przez RUCH S.A.:
Zamówienia na prenumeratę można składać bezpośrednio na stronie www.prenumerata.ruch.com.pl
Ewentualne pytania prosimy kierować na adres e-mail: prenumerata@ruch.com.pl lub kontaktując się z Centrum Obsługi Klienta „RUCH” pod numerami: 22 693 70 00 lub 801 800 803 — czynne w dni robocze w godzinach 7⁰⁰ — 17⁰⁰.

ISSN 0027-8254